

בנאות דשא

פרשת בא - ה' שבט יומא דהילולא של כ"ק רבינו השפת אמת זי"ע תשפ"ו | שנה ו' | גליון רפז

דולה ומשקה מתורת רבוה"ק מפרשיסהא קאצק וגור זי"ע במשנת רבינו ראש הישיבה שליט"א

אמרות רבותינו

אף בהכבדת הלב אין להתייבש כי תמיד יכולים לשוב

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שיתי אותותי אלה בקרבו (י. א.). פירש רש"י בא אל פרעה והתירה בו, ואם יש הכבדת הלב מה יועיל התראה. מזה יש ללמוד, שאם היה רוצה לשוב אף שהיה הכבדת הלב היה יכול לשוב, כאשר כתב אח"כ (שם. א.) 'עד מתי מאנת לענות מפני' - עוד יש לך עצה לשוב בתשובה. וכן איתא בספרים בענין אחר - שאף ששמע בת קול 'שובו בניי שובבים חוץ מאחרי' (תגינה טו.), היה יכול לחזור בתשובה. ואולי זה הרמז 'למען שיתי אותותי אלה בקרבו' - שקאי על בני ישראל שאין להתייבש, אף שנדמה לו שהוא מרוחק יכול להתקרב שוב, וזה שכתב (י. ב.) 'ולמען תספר באזני בנך וכן בנך וגו' וידעתם כי אני ה' - לכל הדורות.

[בית ישראל תשל"ד. - וראה חזק קדומים להרחיב"א בפרשתו, והוא בבנאו"ד לפסח תשפ"ב גליון קי, למען תספר - שתמיד נשאר הבחירה. וזה דלא כהרמב"ם (פ"ו מתשובה ה"ג), אלא כמשמעות הרמב"ם (וארא ז. ג) בטעם השני שהיה ביכולתו לשוב [והוא דעת ריש לקיש במדרש, ומבואר בבספ"ק דר"ל רבם של בעלי תשובה (עי' עבודת ישראל פ"י, וראה אמרי אמת לקוטים גיטין מח. ופני מנחם פ"ה נח ע"י לו)]. ועי' במקורות וצינונים ברמב"ם הנ"ל ובספ"ק שם, ועוד רבות בספ"ק].

בהסרת ההסתר

נמשכים ישראל מיד להשי"ת

משכו וקחו (יב. כא.). במדרש (שמו"ר טז. ב) 'משכו ידיכם מעבודה זרה, שהיה קשה להם לפרוש מעבודה זרה'. והנה מיד אחר זה נאמר (שם. לט) 'וגם צדה אל עשו להם, ודרשו (עי' רש"י ממכילתא) על זה הפסוק (ירמיה ב. א) 'זכרתי לך חסד נעורייך כו', יש ללמוד מזה שבחן של בני ישראל, שעצם בני ישראל לעולם להתמשך אחר הבורא ית', רק החושך יכסה ארץ, ותיכף ברגע אחת שנגאלו - מיד נתעורר כח אהבתם להשי"ת. לכן כתב (ש"ש ט. ד) 'משכני אחרים ברוצה', שהם שבגלות האשמה מסותרת, מכל מקום על ידי רמז מעט שימשוך אותנו הבורא ית', אנו מוכנים לרוץ אחריו בכל לב. וזה שנאמר (יב. נא) 'הוציא כו' על צבאותם, ולהיות מתהפך ברגע אחד מכלל עבדי פרעה להכנס בכלל צבא ה' - אינו דבר קטן, להגיד שבחן של בני ישראל - כי עצם לבות בני ישראל לעולם אינו משתנה. וזה גם כן שאמר הקב"ה למשה רבינו ע"ה (שמות ג. יב) 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים' - פירוש שיתפכו מיד למדרגתם הטובה.

(שפת אמת תרל"ט)

לקיים המצוות בהכנה הראויה

משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם וגו' (יב. כא.). זו היתה המצוה הראשונה, על כן לימדו אותם בתחילה איך לעשות מצוה, דאיתא (ברכות יג.) 'יקבל עליו עול מלכות שמים ואחר כך מקבל עליו עול מצוות', וזהו משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן של מצוה (רש"י יב. ו), ודבר זה נוהג בכל מצוה. והדי' ימים היו הכנה למצוה, ועיקר הברכה היא ההכנה, דאיתא בזה"ק (ל"ט) שבאלו הדי' ימים תקנו ישראל כל הדי' מאות שנה של הגלות, וכפי ההכנה שיש בעשיית המצוה כך נשאר רשימה מהמצוה באדם עצמו, וזה שאיתא בזה"ק (ח"ג כח:) שמצוה שמקיימין תלמידי חכמים תורה איהו לגביהו, 'ואת ערום ועריה' (יחזקאל טו. ז) - הוא רמז למה דאיתא (מגילה לב.) 'כל האדם ספר תורה ערום נגד ערום, והכוונה למי שהולך לקיים מצוה מיד בלי שיכין עצמו קודם.

(אמרי אמת תרפ"ט)

'יתרון האור מן החושך' תפקיד החושך בגילוי האור

חנינא, אמר הקב"ה עינים שיש בך, יש בתוכן לבן ושחור, ואין אתה רואה מתוך הלבן אלא מתוך השחור, ומה אם עיניך שיש בתוכן שחור ולבן אין אתה רואה אלא מתוך השחור, הקב"ה שכולו אורה הוא צריך לאורה שלכם. השפת אמת (בהעלותך סוף תרס"א) מבאר שכונת המדרש לומר, שהאדם טועה לחשוב שהאור בא ממקום הלבן - המקום שם שולט אור ה' וזהו הקדושה ללא מַסְפִּים המבדילים ומסתירים, אבל לאמתו של דבר אין האור יכול להתגלות רק מתוך החושך. הנמצא בחושך, המקום ששולטות שם עלטת החומריות ואפלט הגשמיות, ומתגבר על הקשיים העומדים מולו ועומד בגבורה בנסיגות, הוא זה שזוכה לגלות את אותו אור נעלם ונסתר.

הגמרא (ביב נז:) דורשת את הפסוק (ישעיה לג. טו) 'ועוצם עיניו מראות ברע', על מי שעוצם עיניו מלהסתכל בראיות אסורות, ומבארת הגמרא שכונת הפסוק באופן 'דליכא דרכא אחריתא' - שאין דרך אחרת, וחייבים לעבור באותו מקום, ובכל זאת חובת האדם לאנוס עצמו מלהסתכל ברע. דברים אלו מרמזים על הימצאותנו בעולם הזה הגשמי, מקום החושך וההסתר ומלא נסיגות וקשיים, והגנו בבחינת 'ליכא דרכא אחריתא' - שמוכרחים אנו להיות כאן, וכלשון המשנה (אבות פ"ד מ"ב) 'ועל כרחך אתה חי', והוטלה עלינו שליחות מיוחדת 'כמלך שקרא לעבדו שיבא לפניו וצוהו לשמש בלילה'.

שומה עלינו לדעת שבמקום זה, החושך והאפל, שורה אור גדול ונשגב. כמובא במדרש (ויק"ד כג. יג) על פסוק זה 'ועוצם עיניו מראות ברע מלך ביפיו תחזינה עיניו תראינה ארץ מרחקים' - 'שכל מי שרואה דבר איסור ואינו זן עיניו ממנו זוכה להקביל פני השכינה'. על כך מכוונים דברי המדרש 'אין אתה רואה מתוך הלבן אלא מתוך השחור', אור זה של ראיית פני שכינה זוכים לו דוקא 'מתוך השחור' - של עצימת העינים מלראות ברע, וכלשון השפת אמת (ויקהל תרנ"ד ד"ה בפסוק) 'זהו הרמז שאין העין רואה מתוך הלבן אלא מן השחור, לומר כי עיקר הראיה כששומרין העין שלא להסתכל בגשמיות - אז רואין בעין השכל המאיר'.

בימים אלו, ימי השובבים, הזמן גורם להתחזק בשמירת העינים, ולקבל על עצמנו להתרחק מהרע ומאלו המביאים ומובילים אליו, ובכך נזכה לראות 'בעין השכל המאיר' את אור האמת - 'נר מצוה ותורה אור'. זכור נזכור את אותה הבטחה נשגבה למי ש'עוצם עיניו מראות ברע' - מלך ביפיו תחזינה עיניך תראינה ארץ מרחקים.

(מתוך ס"ג בא תשפ"ב מאמר ב - עבד"ד עמ' תיז-תכ)

השפת אמת (לקוטים בסוף הפרשה) מאריך בביאור מכת חושך, ומעמיק במהות ענין האור והחושך. בתוך דבריו הוא מבא את הפסוק בספר קהלת (ב. ג) 'כיתרון האור מן החושך', ומבאר שמציאות החושך בעולם קיימת על ידי האור המוסתר ונעלם בתוכו. **יתרונם של אור זה, שבהיותו בא מתוך עלטת החושך הוא מאיר ביותר,** ועבודת בני ישראל היא לעמול לגלותו. הוא מוסיף להביא את דברי הגמרא (פסחים ב.) המפרשת את הפסוק (בראשית א. ה) 'ויקרא אלקים לאור יום ולחושך קרא לילה', 'קרייה רחמנא לנהורא' - הקב"ה קרא לאור, הבריאה המאירה שברא מהוד מעטה לבוש, 'ופקדיה אמצותא דיממא' - וציווהו על מצות היום, שישמש לפניו ביום, 'וקרייה רחמנא לחשוכא' - ותקב"ה קרא לחושך, 'ופקדיה אמצותא דלילה' - וציווהו על מצות הלילה, שישמש לפניו בלילה. מדברי הגמרא מובן, **שהחושך אינו רק מציאות של העדר האור, אלא בריאה חשובה שיש לה תפקיד ושליחות מאת המלך ב"ה** - שעל ידה יוכלו גלות האור המסתתר מתחתיו.

רש"י (פסחים שם) מפרש את דברי הגמרא 'ופקדיה אמצותא דלילה', שהקב"ה קרא לחושך ו'צוה לשמש בלילה, קרא כמלך שקרא לעבדו שיבא לפניו'. בדברי רש"י אלו, מעבר למשמעותם הפשוטה בביאור דברי הגמרא, טמונה עמקת נפלאה. המלך ב"ה קורא לעבדו שיבא לפניו ומורה לו על 'מצות הלילה', כלומר, שגם בחושך נמצא המלך אתו יחד, כדברי השפת אמת שם המפרש 'אמצותא, היינו מצוה, מלשון צוותא וחבור, ומצווהו לשמש לפניו ולהתחבר אליו בתוככי אפלט החשיכה, ובכך לגלות את האור הפנימי הטמון שם.

תוספות רבינו פרץ (שם) מוסיפים שלכן נקטה הגמרא הלשון 'מצותא דיממא' ו'מצותא דלילה', משום שיש מצוות הנוהגות ביום, כגון ציצית ותפילין, ויש מצוות הנוהגות בלילה, כגון ספירת העומר וקריאת שמע של ערבית. דברים אלו משתלבים היטב עם דברי השפת אמת, שגם באפלט החושך קיימת האפשרות להתחבר בחיבור נצחי בחי החיים ב"ה על ידי קיום 'מצות הלילה', ובייחוד מצות קריאת שמע של ערבית, המורה על קבלת עול מלכות שמים וקיום רצון ה' גם במצבים של חושך והסתר. עבודה זו מביאה לידי גילוי האור המוסתר בחושך, שכאמור הוא מאיר ביותר באור קריות.

המדרש (במ"ד טו, טז) מאריך במצות הדלקת נרות המנורה בבית המשכן, שלא יִטְעָה אותך יִצְרָח לומר שכביכול הקב"ה צריך לאורה, ובין יתר המשלים המובאים שם מאמר, 'אמר רבי

ברכת מזל טוב ללידינו היקר ראש וראשון לכל דבר שבקדושה עוסק בגופו וממנו במסירות נפלאה למען הצלחת הכלל בכל עניני הקהילה בכלל ובעניני השטיבל בפרט מסור למען הוויל ומתמסר לעניניו ללא רואי עושה לילות כימים להפצת 'שירות רבינו שליט"א' וגלוינות 'בנאות דשא' בכל רחבי אירופה ה"ה הרה"ח ר' **דוד גפנלי מרגליות** שליט"א, ולאבי הרב **יוסף** שליט"א ראש וראשון לכל דבר שבקדושה לרגל שמחת הנישואין לבנו - נכדו החתן **צבי טוביה** נ"י יה"ר שיראו מהם ומכל יוצ"ח הרבה נחת דקדושה מתוך אושר ועושר וכ"ט מאחלים מעומק הלב: **ביה"ח פני מנחם לונדון**

כנישתא חדא בתיובתא

תורה מודעת ליה חוביה כמה חסר לו ביראה אמיתית

בברכת החודש מבקשים 'חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא', ואח"כ שוב כופלים לבקש 'חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים', **השאלה מפורסמת, לשם מה מבקשים שני פעמים על יראת שמים**, ואם לאיזה סיבה צריכים לכפול הבקשה - אמאי מבקשים בשני נוסחאות שונות.

ויש לבאר בהקדם דברי הרבי ר' **בונם ז"ע**, דלכאורה כשפרעה אמר (וארא ט, כז) 'חטאתי הפעם ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים', כוונתו היתה אמיתית - שהיה לו פחד בלבבו ואחזתו רעדה, ובאותו עת היתה בדעתו לשלוח את בני ישראל וכמ"ש המפרשים, **ומה זה זה שאמר בנביא רבינו ע"ה** (שם, ל) **'ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון' - הרי דברי פרעה לא נאמרו ברמאות**.

אלא שמשנה רבינו ע"ה התכוון לומר לפרעה, **מה שהנך חושב שכעת לאחר מכת ברד הנך במדרגה של הירא את דבר ה', הנני יודע כי כל יראתכם אינה אלא יראה חיצונית**, ואכן סופו הוכיח על תחלתו, ולעולם לא התעוררו ליראה אמיתית, אלא כל יראתם היתה יראה כוזבת.

ועומק הדברים, כי יראה אמיתית היא יראה פנימית המקיפה את כל האדם, וכמ"ש **האמרי אמת ז"ע** (מכתבי תורה ח, ד, ע"ש) **'עיקר היראה היא בלב וכמ"ש וכל הלבבות יראון'**, ואין כוונתו למעט תנועות חיצוניות של יראה, כי פשיטא ואין צריך לומר שרמאים הלושבים שמונה בגדים ושבע תועבות בלבם - שאינם יראים באמת, אלא הכוונה שצריך **שהיראה תהיה בפנימיות הלב, ברצון, יראת שמים**

לזכות הרה"ח ר' קלמן הלר שליט"א והרה"ח ר' מנחם ורדיגר שליט"א

מילי דאורייתא

ואמאי לגבי פדיון פט"ח תלוי בהפרים ע"ג קרקע, וצריך עיון.

עוד חידוש השפת אמת (י"ד סי' שכא סעיף ד) **דבן פקועה שאמו טריפה פודים בו לכו"ט**, משום דבכה"ג מן התורה הולד צריך שחיטה בעצמו ואינו נותר בשחיטת אמו, דהרי אם נחשיבהו כאבר מן האם כשאר בן פקועה, וכדרשנין (חולין טו) דכל בבהמה תוכלו, אי"כ יהיה דינו כדניה, דכשם דשאר אבריה אסורים משום טריפה אף העובר דנחשב כאחד מאבריה דינו כן, אבל אפשר לטריפה ע"י שחיטת עצמו, כלשון הגמרא (חולין עה) ד' סימנין אכשר ביה רחמנא, דעובר נותר בין בשחיטת סימני האם, והיינו בכשירה דשחיטתה מתירה, ובין בשחיטת סימני העובר, באופן ששחיטת האם אינה מתירה, נמצא דבן פקועה דאמו טריפה מן התורה אינו כשחוט, דהא מן התורה צריך שחיטה בפני עצמו, ולכן **גם לסוברים דבן פקועה שאמו כשירה פסול לפדיון פט"ח, מכשירים באמו טריפה**, דהא טעם הפוסלים הוא משום דגדר שה נקבע ע"פ דיני התורה, ולכן בן פקועה שצ"פ דין נותר בשחיטת אמו דינו כשחוט, אבל בזה **דצריך שחיטה בפנ"ע**, אף **מדן תורה אינו כשחוט**, והרי הוא כשאר שה חי וכשר לפדיון.

ובמה דפשיטא ליה לשפת אמת דפודים בבן פקועה שאמו טריפה, **במנחת חינוך** מתספק בזה [במצהו כב (אות ו) מסתפק קצת, ובמצוה רצב (אות טו) הוא עושה אותו ספק יותר גדול, כותב צ"ע [תם]]. וצדדי הספק הם, דאף שבכדי לאכול צריך לשחוט, אבל בכ"ז מאחר ושחיטת האם **מועילה לבן פקועה לטהרו מטומאת נבילה**, דאם ימות בלא שחיטה אין דינו כנבילה אלא כטריפה שנחשטה אדינה מטמאה, אי"כ נחשב קצת כשחוט, ולשפ"א פשיטא ליה, דמה דשחוט קצת לענין טומאת נבילה אינו מגרע דינו, **דסוף סוף חיוב שחיטה עליה ונזכר שזה לכל דבר**.

ויש להעיר ממש"ח הגר"י **ענגיל באוצרות יוסף** (י"ד סי' יא אות יד) לדון בדין זה דבן פקועה דאמו טריפה, דאע"פ דמן התורה צריך לשחוט את סימני העובר כדי להתירו באכילה, מ"מ

המשך מילי דאורייתא

כל זמן שלא נשחט נותר בשחיטת אמו, ונפק"מ דהאכלו בלא שחיטה אינו עובר עליו משום אבר מן החי אלא משום אכילת טריפה. דכשם דשחיטת הכשירה מתירה את העובר, משום דהוי כבישרא בדיקולא, שהעובר כלול בשחיטת האם כאחד מאבריה, הוא הדין דבשחיטת הטריפה הרי הוא כבישרא בדיקולא וכלול בשחיטתה, אלא דאסור לאכולו שהרי הוא בשר טריפה בדיקולא. והא דנותר בשחיטת סימני עצמו היינו **שמכאן ואילך מקבלת החיות העצמית שלו חשיבות בפנ"ע**, ושחיטת סימניו הוי שחיטה, אבל אינו מועיל למפרע, דאינו נחשב כחיות בפנ"ע משעת שחיטת אמו, אלא חשיבות החיות שלו מתחילה רק משעת שחיטתו ואילך, דמכאן ולהבא נחשב כחיות נפרדת דשחיטת סימני עצמו מתירתו.

ולסברת הגר"י ענגיל, דרק משעת שחיטה הבן פקועה ואילך אינו כלול בשחיטת אמו, יש לדון דלא שייך לומר סברת השפ"א דמשום דשחיטת סימני עצמו מתירתו יש לו חשיבות של חיות בפנ"ע מה"ת ואינו כשחוט, דהא קודם שנשחט הרי הוא נחשב כבישרא בדיקולא מחמת שחיטת האם כמו בכשירה, הגם דצריך שחיטה בפנ"ע - היינו כדי לאוכלו דהוא בשר טריפה בדיקולא, מ"מ כל שלא נשחטו סימניו דינו כשחוט, ולסוברים דאוליין בתר הדין - אינו כשה חי הכשר לפדות בו. ואף אם ישחטנו אר"כ, לא יועיל, משום **דבשחיטת הפדיון היה נחשב כשחוט**, ורק מכאן ולהבא יש חשיבות לחיות העצמית שלו בפנ"ע ולשחיטתו. נמצא דבשעת פדיון בן פקועה שאמו כשירה ובן פקועה שאמו טריפה שווים, דאי אוליין אחר דין תורה, הרי הוא כשחוט בשעת הפדיון.

יל"ע לדעת השפ"א דלכו"ע פודים בבן פקועה שאמו טריפה, היכא דהאם ספק טריפה - **באופנים דנחשב ספק השקול דאוליין לחומרא**, באופן דלא אמרינן רוב בהמות אינם טריפות כגון היכא דאיכא ריעותא, ויש בזה חילוקים ומחלוקות מתי צריך להחמיר בספק טריפה מן התורה ומתי מדברנן (עי' י"ד סי' ג). יש לדון בדין הולד לענין פדיון פטר חומר, אי **ההכרעה בדין האם והולד לענין אכילה קובעת גם לענין פדיון פט"ח**, או **שדנים על הפדיון בפני עצמו**.

והנה, היכא דהחומרא על האם היא רק מדברנן ברור דפסול לפדות בו, דהא מדאורייתא האם עצמה כשירה והעובר כשחוט, ולדעת האוסרים א"א לפדות בו.

אלא שיש להסתפק היכא דמדאורייתא יש להחמיר ולאסור את האם באכילה, ומש"ה גם העובר אסור באכילה בלא שחיטת סימניו, לפי חידוש השפ"א דבן טריפה הוי כחי וכשר לפדות בו גם למ"ד דבן הכשירה הוי כשחוט ופסול לפדיון, יש לדון **האם ההכרעה דהיא טריפה לאוסרה באכילה ולהצריך שחיטה בסימני העובר, קובעת שהיא טריפה גם לענין פדיון פט"ח והולד נחשב שה חי**.

או דילמא פדיון פט"ח הוא נידון בפנ"ע, ואוליין בו לחומרא להיפך, דיש להחמיר ולחשוש שמא האם איננה טריפה והעובר כשחוט דפסול לפדיון, ואע"פ שאין להתיר את העובר בלי שחיטת עצמו, מ"מ **אין זה מדין ודאי, רק מדין ספק, ויש להחמיר לב' הצדדים**, לענין אכילה אוליין לחומרא דילמא טריפה היא ואסורה, ולענין פדיון אוליין לחומרא דילמא אינה טריפה ופסול, וכך הדעת נוטה, ואכתי צ"ת.

(מתוך דברי רבינו שליט"א בלימוד עמוד היומי בכורות יב. כ"ו תמוז תשפ"ה, וראה גליון שיח הקהילה פרי' שופטים תשפ"ה)

- א"ה: במה שהעיר רבינו שליט"א בשיטה אחרונה לדון בספק טריפה, דבבן פקועה מה"ת צריך שחיטה, ובכ"ז כיון דיתכן שאליבא דאמת א"צ שחיטה לית בדין שה לפדות בו, ולכאורה אין שאלה זו מיוחד לנושא דין שיש חיוב השפ"א, אלא **בכל ספיקות שבש"ס היכי דנינן**, אי מחמת חיוב להחמיר מה"ת חשיב כודאי חיוב, או שעדיין מוגדר כספק, ולכן בענין אחר נחמיר לצד השני, וגודע דברי הר"ן בתשובה (סי' נא) לענין אין מתירין הנדר עד שיחול דלמס"ל ספיקא דאורייתא מה"ת לחומרא **בביהמ"ש נחשב כחל** ויכול להתירה, ובנידון דידן ס"ל רבינו שליט"א שהדעת נוטה להיפך דנחמיר, וצריך לבאר החילוק מדברי הר"ן הנ"ל, וכאן לכאורה יש צד היתר עדיפא, דהרי בפועל דין שיש חיוב שחיטה וא"כ דינו כשה, אלא ש"ל דיתכן דלפי האמת אין חיוב אלא שבפועל אסור לאכול מה"ת קודם שחיטה, ואנו דנים כלפי החיוב שחיטה, ולא לענין האיסור לאכול בלי שחיטה, ואכתי צ"ע, ויש להסמך הנידון **לחיוב חיוב כיסוי הדם בספק טריפה**, דהחיוב רק על אשר יאכל, ובפמ"ג העיר דגם אם מדברנן אסור לאכול ליכא חיוב כיסוי, ובש"ע י"ד סי' כח סעיף כ האריכו האחרונים, וסוגיא דעלמא דחייב, ולפ"ר ה"ה כאן, ומהיט"א **בקהלת יעקב** סי' רלג האריך טובא בבכונן דא, וצ"ת אין בנידון דידן יש סברא שהיכא במיוחד בזה שנחמיר לב' הצדדים.

הק"ו לביטול הבחירה מהכבדת הלב של עבדי פרעה
כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו (י, א). בשפת אמת (לקוטים ד"ה כי) מסמך לזה מה דכתיב (נצבים ל, ו) 'ומל' ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך', כי פרעה לרוב רשעותו נצרך ליקח ממנו הבחירה, שהקב"ה הכביד את לבו - ולא היה בידו לחזור בו, כמו כן מדה טובה מרובה, יש צדיקים שממאסים ברע עד כדי שזוכים ליקח מהם היצר הרע.

ובהתבוננות בזה, הנה בהשקפה ראשונה לכאורה נראה שאין לנו שייכות לזה, והכוונה רק לצדיקים גדולים לפי מדרגתם שאינם רוצים כלל שום רצון עצמי, וכל רצונם הוא רק לעשות רצונו יתברך, שהם דייקא ה'עומת זה' של פרעה, שלא רצה בשום התעוררות כלל, רק בהכבדת הלב.

ועוד, שהרי ידוע לנו שבהאי עלמא צריך בחירה - וכל העבודה שלנו כאן הוא מכח היצר הרע והבחירה, ולכן היה נראה לכאורה שדב"ה"ק לכאורה אינם נוגעים לנו, ומדברים רק בצדיקים מופלגים. אמנם, הרי לא רק על פרעה נאמר שה' הכביד לבו, אלא גם אצל עבדיו מצינו שאף שלא הכבידו את לבם כמוהו, ואמרו לו (י, ז) 'עד מתי יהיה זה לנו למוקש שלח את האנשים וגו' הטרם תדע כי אבדה מצרים', מ"מ גם בהם מצינו שאמר ה' למשה 'כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו', ואם הכביד ה' את לבם, על כרחנו שגם הם היו רוצים ומשוקעים ברע, אלא שלא במדה גדושה כ"כ כמו פרעה שלא רצה כלל בשום אופן בטוב.

ואם כן, אם לא נוכל לומר בכל אחד את ה'מדה טובה מרובה' של השפת אמת מפרעה, אך נוכל לומר זאת עכ"פ מעבדי פרעה, שאם מי שחפץ ברע, ה' מכבד את לבו, על אחת כמה וכמה שמי שחפץ בטוב, אם כי אין רצונו בשלימות, ואינו צדיק גמור, ואינו ממאס לגמרי ברע, מ"מ יכול לבקש שיפתח אצלו כח היצר, ובדאי שהקב"ה יסייע בידו עכ"פ להמעט כח הבחירה לרע, על ידי שיהיה קרוב יותר אל הרצון והבחירה בטוב, ויקל מעליו הנסיונות והמשיכה לרע.

(בא תשפ"ד בקידור')

היציאה משקיעה בתוך אדמת ארץ מצרים

ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם (יב, נא). הראשונים כתבו הפירוש בפסוק שמזכירים בהגדה 'דבבה כצמח השדה נתתיך', שנתרבו ונתגדלו במצרים בדרך נס, וכמו שדרשו חז"ל (סוטה יא): על פסוק זה, שבזמן גזירת המצרים להשליך כל הבן הילוד ליאור, היו נשות ישראל הולכות ויולדות בשדה, וכיון שמכירין בהן המצרים, היו באין להורגם, ונעשה להם נס ונבלעים וכו' ולאחר שהולכין היו מבצבצין ויוצאין כעשב השדה, וכיון שמתגדלין באים עדרים עדרים לבתיהם.

ובקדמונים כתבו בזה רמז על מה שבתורה כתוב כמה פעמים שהקב"ה הוציאנו 'מארץ מצרים ולא ממצרים', כי יצאו מתחת לארץ ממש, וכדאיתא בגמרא הנ"ל שהילדים במצרים גדלו בשדה, והקב"ה גידלם והאכילם, וכיון שמכירין בהן מצרים באין להורגן ונעשה להם נס ונבלעין בקרקע, ומביאין שורים וחורשין על גבן שנאמר (תהלים קכט, א) 'על גבי חרשו חורשים' וגו', אבל הם נבלעו מתחת לכי מחרישה (עי' מהרש"א ח"ג שם), ולאחר שהולכין היו מבצבצין ויוצאין כעשב השדה, וכשנגלה הקב"ה על הים הם הכירוהו תחלה - שראו שכינה כבר, שנאמר (בשלח טו, ב) 'זה קלי ואנחותי' - זה קלי שראיתי כבר (עי' ברית שלום (פרנקפורט תע"ח) פר' כי תשא, וזרע אמת (ליוורנו תר"ו) פר' יתרו ועוד. ועי' בעה"ט ר"פ נח ע"ה"פ ותמלא הארץ).

וטמון בזה רעיון פנימי, כי הנה אנו אמנם חיים על הקרקע ולא בתוך הקרקע, אבל אנו שקועים עם שתי רגלים בתוך העולם הזה - בבוץ של טומאת ארץ מצרים, וגם על זה נאמר 'הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים, לא כתיב 'ממצרים' אלא 'מארץ מצרים', כי כמו שהקב"ה הוציא את גופם של אבותינו מארץ מצרים ממש, כך הוא מוציא את הנפשות שלנו שנמצאים בארץ מצרים ממש, אלה השקועים בתאוות של עולם הזה גם כן זוכים ליציאת מצרים, שיכולים להתגבר ולהתרחק מ'כמעשה ארץ מצרים'.

(קדושים תשפ"ד ס"ג מאמר ב)

רביבי דשא

לא משאירים שום יהודי במצרים!

ברש"י (י, כג) 'ולמה הביא עליהם חושך, שהיו בישראל באותו הדור רשעים ולא היו רוצים לציאת, ומתו בשלש ימי אפילה, כדי שלא יראו מצרים במפתלם ויאמרו אף הם לוקין כמונו'.

ולכאורה אם אין רוצים לצאת, שלא יצאו וישארו במצרים תחת פרעה, ומה הצורך להמיתם. אלא זה לא יתכן כלל שיהיה אף יהודי אחד שנשאיר במצרים, כי יציאת מצרים מוכרחת להקיא את כל ישראל, עד הפשוט ביותר והגורע ביותר.

(יו"ט פסח תשפ"ד)

אני הומה

ביצור הומות הקדושה אל מול פגעי הטכנולוגיה (ג)

אין א פנסטרען דור, וואס די השחתה איז געווארען א לעבען'ס וועג, וואס פון ארום קאכט א וועלט פון תאוות, שטייען זיי וואס א פנסטונג פון קדושה, א מירער פון טהרה, זיי ווערען נישט פארבלינדעט פון פאלטשען גלאנץ פון די וועלט ארום - ברור כה חשוך, בו ההשחתה הפכה לדרך חיים, כאשר מסכים רותח העולם עם תאוות, ניצנים הם כמכנר של קדושה, כחומה של טהרה, הם אינם מתעוררים מברק השקרי של העולם מסביב.

(מנאמו של רבינו שליט"א במעמד אלפי ישראל בכינוס בראשות רבינו הגה"ק הפני מנחם מגור ז"ל - טבת תשנ"ה)

כפי שמירת האדם מכל מרעין בישין בגלוי ובסתר זוכה לזרע ברך יראי ה'

בדור שלנו הטכנולוגיה היא הנסיון הגדול, שצריך להתרחק הימנה ככל האפשר, וכולם יודעים למה הכוונה בטכנולוגיה, טרפה'נע טכנולוגיה, שלעכטע טכנולוגיה, עולם הזה'דיגע טכנולוגיה, מזה צריך להימנע, ולא לסמוך על מידי דהתירא, שפלוני או אלמוני משתמש ומורה היתר בזה, אלא להימנע, מתוך רצון פנימי, איך וויל היטען מיין קאפ, איך וויל היטען מיינע אויגען - הנני רוצה לשמור את ראשי וחפץ לשמור את עיני. ואפילו מה שאינו אסור, מ"מ זה גשמיות, ועניני עולם הזה, און איך וויל זיין מער דערהויבען און שייך צו א אנדערע זאך - ברצוני להיות יותר מרוםם ולהיות שייך לדברים אחרים.

(מתוך שו"ת לבחורים ה' בלק תשפ"ג - עב"ד עמ' תתלה)

הדור שלנו הוא דור של 'בדיעבד' בהרבה דברים, הן מצד מציאות החיים - פרנסות וכדו', והן מצד ריבוי הנסיונות והקשיים, אמנם זה ברור שהכל מתנהל בהשגחה עליונה שהקב"ה שלח אותנו להאי עלמא בדור הזה, אבל אילו זכינו היינו פטורים מהם, ואמנם לפעמים אדם אומר לעצמו כיון שבין כך אנו במצב של בדיעבד, כבר יכול להתיר לעצמו מעבר להכרח, אבל זה לא נכון, ויש לדעת שכל צעד נוסף מרחיק אותנו עוד ועוד.

השמירה והזהירות בעניני הטכנולוגיה נוגעת גם לחינוך הבנים, ויש להתבונן מה שבפרשה השניה של קריאת שמע כתיב 'ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך', ולכאורה כיון שהפסוק

האחריות של כל אחד ואחד אינה רק על בניו שלו, אלא לכל אחד צריך שתהיה אחריות על כלל הילדים ועל כל הציבור כולו, יש בשולי המחנה כאלו המרשים לעצמם להוציא מכשיר בריבם. הרי יש ילדים תמימים בשטיבעל, והוריהם מנסים בכל כוחם להתרחק ולהרחיק אותם מכל מגע עם טכנולוגיה, וכאשר מוציאים את המכשיר לידם מכשילים אותם, שהרי זה מגרה ומעניין - כי כך הוא הטבע האנושי, והא ק"ל אין אדם חוטא ולא לו (קידושין סג, ובי"מ ה' ושי"ג), וחייבים להזהר בזה, ומי שאינו משיג על מעשיו שמשפיעים על אחרים, זהו עוול מאוד מקומם. והרי זה מילתא דפשיטא שיש לאדם אחריות על ילדים מסביבו, וכמו שכאשר רואים ילד שהולך לעבור כביש - כל אחד עוצר ועוזר לו לעבור, מתוך אחריות, כל שכן ובן בנו של קל וחומר בסכנות רוחניות, שיש לכל אחד אחריות על הדור כולו.

(מתוך דברי רבינו שליט"א - מעמד חיוק והתעוררות 'תאיר ארץ' ט"ז אדר א' תשפ"ד)

צריך כל אחד לידע, כי כפי קבלת מלכותו ית' בלב האדם, כך נמשכין כל הנבראים אחר הקדושה, כדכתיב (תהלים ז, ח) כל שתי תחת רגליו. ובמדרש (שמו"ר א, ח) שהפרו ברית מילה ואמרו נהיה כמצרים, נראה שזה רק הרהור שעלה בלבם לעשות כמעשיהם, וזו המחשבה נתנה כח להמצריים כדכתיב (שמות א, ח) 'ויקם', כי אם היה מבורר מלכותו ית' בעיני האדם כחומה, שלא יוכל להיות מחשבה ורצון אחר כלל, לא היה יכול לשלוט כח סט"א באדם כלל, רק מהרהור האדם יש להם כח במעשה.

(שפת אמת שמות תרל"ה)

מכתב להבת אש קודש מרבינו השפת אמת זי"ע

חטאת הכתבנים הכופרים המלעיגים בכל קודש ומלעיגים במלאכי ה', הלא היא כתובה בתוה"ק ונאמר ונשנית במקומות רבות. וכל שכן המסיתים ומדיחים בספריהם הטמאים, שגיהנם כלה והם אינם כלים. אבל אין אנו באים לדון על הזדים החוטאים בנפשותם. רק על היוצא מטמא טמא, על ספרי מינים המטמאים במגע ובמשא, וכל הנוגע בהם לא ינקה ויורידם חיים שאולה ר"ל.

על כן הנני קורא לכם אחינו בשרינו בני ישראל זרע אברהם יצחק ויעקב שבאו באש ובמים בעד תוה"ק, חדלו לכם מקראו בספריהם המלאים דברי מינות וכפירה, ואל יטעה אתכם יצדיכם שנחוץ לכם לדעת חדשות או עניני מסחר, כי היא מעצת היצר הרע והבאים עליכם במחתרת.

ואם אבותינו הקדושים פשטו צוארם נשחטו ונהרגו ומאסו בחייהם בעד קידוש שמו ית', קל וחומר בן בנו של קל וחומר שעלינו לוותר על הריח שבאפשרות רחוק נצמח ע"י הקריאה בהם, הרי זה ספק, ושריפת נשמה להקורא בהם הוא ודאי, ואין ספק מוציא מידי ודאי.

לבי לבי לחללי ישראל שנפלו שדוד בחרבם הקשה, אשר כחץ שחוט לשונם האומרים שפתינו אתנו מי אדון לנו. בטוח אני בעם קדוש כי יטו אוזן קשבת לדברינו, ולהכיר הבור אשר כרו להם. ואלו אשר בשגגה נפלו במכמרותיהם, ישובון אל ד' אלקי ישראל ותוה"ק בכל לבבם ונפשם, וממעון קדשו ישפוט שלום לעמו ישראל מעו"ע.

נאום הקטן

ארי' לייב מפק"ק גור

מוצש"ק בראשית כ"ה תשרי תרס"ג

מהות יהודי שמוותר ומתפייס ועושה שלום עבור לעשות רצון אבינו שבשמים

אחת כמה וכמה, ומה גרים גרורים כך ישראל על אחת כמה וכמה. ומקשים הראשונים הרי אמרין (יבמות כד: עו.) שלא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה. וכתב הריטב"א דקושיא מעיקרא ליתא, דההיא שלא קבלו גרים בימי דוד ובימי שלמה היינו בסתם - דמסתמא הם אינם עושים אלא מפני פחד מלחמת דוד או לשלחן מלכים ועושר שלמה, אבל באלו הדברים הוכיחו שנתגייירו מפני שראו בזה קדושת התורה ויושר חוקיה ומשפטיה, ולכן קבלום. דהיינו שברור לנו, שהסיבה לגיירותם הוא הקידוש שם שמים, שראו שמי שאביו פגע בעקיפין בגרים גרורים - תולים אותו למשך חצי שנה, ותעקר אות אחת מן התורה, זה גירות אמתית - לא עבור סיבה גשמית, אלא גירות עבור נקודת האמת.

ויש להעמיק עוד בדברי הגמרא, שרואים דבר פלא, דהנה דוד המלך ע"ה ניסה לפייסם, והיה אם היו מתפייסים - לא היה כל הרעש מללייתם, והיה חסר הקידוש שם שמים בפרהסיא, ולא היו מאה וחמשים אלף גרים, ולכאורה לא היה צריך לנסות לפייסם. אלא כל זה מורה לנו, שמעל הכל הוא הפיוס, בכל מצב צריך לפייס וצריך להתרצות, והקידוש שם שמים יגיע מכל מקום - כי הרבה דרכים למקום, אלא שמחמת שבכל דבר רע טמון גם דבר טוב, מרוב רשעותם - יצא גם קידוש שם שמים על ידי מעשיהם. הגמרא מלמדת להורות לנו, כמה צריכים להיות באוהה וביחד, לחשוב על השני, ולעשות שלום בינינו כדי לעשות רצון אבינו שבשמים.

וזה השייכות של המסורה, 'נתן' הנאמר בברד - לעשות שלום ביניהם כדי לעשות רצון קונם ונחת רוח לאבינו שבשמים, והברד שירד אצל יהושע בכניסתם לארץ ישראל, 'ונתן' הנאמר בעונש של בני שאול, להורות לנו, שאמנם יש ארץ ישראל, ונצטוו למנות מלך בשעת כניסתם לארץ ישראל, אבל עם כל זאת צריך להיזהר ביותר לא לפגוע בזולת - גם בגרים גרורים, ונצרך לעשות שלום ביניהם כדי לעשות רצון קונם.

ומסורה השלישי בירמיה הוא ג"כ מענינו של שלום ואחדות, שמי שמתבונן שם בפרקים מא-מב, יראה שהכל נבע ממריבות וחשבונות אישיים, שמחמת כך הרגו את גדליה בן אחיזקיה, וכן הממשך ממבואר שם - הכל היה מתוך לשון הרע ומחלוקת, וזה גרם לגלות, שמכל אלה שילכו למצרים לא ישר שרירי ופליט, 'כי כה אמר ה' צבקות אלקי ישראל כאשר נתן אפי וחמתי על יושבי ירושלים כן תתן חמתי עליכם בבואכם מצרים' וגו'. ואיתא בגמרא (יומא טו) שבבית ראשון לא היתה שנאת חנם אצל עם בני ישראל, אבל אצל ראשי העם היתה שנאת חנם, ואחר כך בבית שני ובמשך כל הדורות היה שנאת חנם אצל כל העם, ועדיין שנאת חנם מרקד בינינו - וגורם לגלות.

יעזור השי"ת שנתעורר כראוי לאהבת רעים, לאהוב ולחשוב על הזולת, ואם צריכים דבר מה שיזכיר לנו על כך - הרי השבוע הביאו לנו דוגמאות מן השמים כדי לדעת המוטל עלנו להתעורר בזיהירות כבוד הזולת ואהבת ישראל [ראה להלן עמ' ה], וכדאיתא בזה"ק (וירא קד.) שכאשר מרחמים בשמים על האדם - שולחין לו עני שעי" הצדקה יינצל, ואם הוא קולט ומפנים את הדברים ומעורר ומשפר את מעשיו, הרי זה משפיע הצלה וריוח. הרי רצון שנעשה תמיד טוב, והשי"ת ישמור אותנו מכל רע ומכל פגע רע ומכל משחית, און מיזאלי זיין מיט א צוזאמענשאפט - שנהיה עם אחדות תמיד.

(רבינו שלטי"א ס"ג וארא תשפ"ו מאמר ג)

בבעל הטורים מביא 'נתן' ג' במסורה, בסוף פרשת וארא (ט, לג) 'ויחידלו הקולות והברד ומטר לא נתן ארצה', גבי בני שאול המוקעים כתיב (ש"ב כא, י) 'עד נתן מים עליהם' - שהיה שמרה עליהם שלא יאכלו אותם העופות עד שירד עליהם מטר בימות הגשמים ואז הורידו אותם, ולאחר הריגת גדליה בן אחיקם כשהזהיר הנביא שלא ירדו למצרים - כתיב (ירמיה מב, יח) 'כאשר נתן אפי וחמתי על יושבי ירושלים'. ויש להבין מה השייכות של שלשה מעשים בשלשה תקופות שונות, וי"ל שיש חוט המהובר בין שלשתם.

הגבעונים - ובאגדות שבגמרא צריכים להתבונן טובא וללמוד מהם ארחות חיים.

איתא בגמרא (יבמות שס) שהתנינים - הגם שהתגייירו, מ"מ דוד המלך ע"ה גזר עליהם להרחיקם מכלל ישראל, שהיו אסורים לבוא בקהל לדורות עולם, והטעם לזה, כי בזמן דוד המלך ע"ה היה רעב למשך שלש שנים, ואחרי בשאל באורים ותומים כתיב (ש"ב כא, א) 'ויאמר ה' אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית הגבעונים' - שהיה איזה הקפדה על שאול המלך, שמתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספקין להם מים ומזון נחסר גלבעונים מחייתם, ולכן היתה טענה על הצאצאים של שאול המלך, ודוד המלך ניסה לפייס את הגבעונים - כפי שהמלכות יודעת ויכולה לפייס, אך הגבעונים לא התפייסו, אלא הם בקשו 'ותן לנו שבעה אנשים מבניו' [של שאול] והוקענום לה' בגבעת שאול' (ש"ב כא, ו).

אמר דוד, 'ישראל הם רחמנים ביישן וגומלי חסדים, כל מי שיש בו סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו, והני גבעונים כיון דלא מרחמי אינן ראויין לידבק בהן, מיד גזר עליהן דוד, שהם לא יהודים, אמנם התגייירו - והגרות חלה [ויש לדון אם ניתן לבטל גירות (ע"י נמלכין בסנהדרין צו: ד"ה הרהר), ובפרט יליד על קבוצה גדולה של אנשים, ובפרט שכבר אינם בחיים], ונקראים 'ישראלים', אבל מכיון שיש להם שורש רע של אומות העולם - שאינם רחמנים, אינם ראויים לבוא בקהל.

ומקשה הגמרא, איך עשו כבקשתם - שהרגו ותלו שבע אנשים מבני שאול, והא כתיב (תצא כא, כג) 'לא תלין נבלתו על העץ' - ואיך תלו אותם ועברו על לאו דאורייתא, ומשני 'מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ויתקדש שם שמים בפרהסיא' - שהיתה הוראת שעה מן השמים לעשות כן.

ויש להתבונן בזה טובא, הרי שלמה המלך ע"ה - שנאמר עליו 'וה' אהבו' (ש"ב יב, כד), ונקרא 'ידידיה' (שם, כה) - ידיד ה', וכלל זאת אמרו חז"ל (שמו"ר ה, א ועוד) עלתה יו"ד שבירבה ואמרה לפני הקב"ה שעוקרים ומבטלים אותה, אמר לה הקב"ה, שלמה ואלף כיצא בו יהיו בטלים ואות אחת ממך אינה בטלה לעולם, ואילו כאן הרבנו של עולם בעצמו אמר מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ויתקדש שמו ברבים.

ומבואר בגמרא מהו הקידוש שם שמים בפרהסיא, כי הם היו תלויים במקום שכולם ראו, והיו עוברים ושבים אומרים שטיבן של אלו, וענו להם 'הללו בני מלכים הם' ובלשונונו בנשקיים - אייניקלדע, 'ומה עשו - פשוט ידיהם בגרים גרורים' - בשפלי העם, וכאשר ראו כמה מקפידים בשמים על מעשה כזה, שהיה הם רק בני שאול, וגם אביהם שאול המלך - לא הרג את הגבעונים, אלא הרג את עיר נוב הכהנים - וכתוצאה מזה התבטל מקור פרנסתם של הגבעונים, שעל זה אמרו שהם 'פשוט ידיהם'.

ובאמרין בגמרא, באותה שעה נתוספו על ישראל מאה וחמשים אלף גרים, אמרו אין לך אומה שראויה להדבק בה כזו, ומה בני מלכים כך בני הדיוטות על

ונקדים להתבונן במה שמכת ברד היתה שונה מכל שאר המכות שהם נגמרו כללי, משא"כ מכת ברד - חז"ל (ברכות נד:) (תנחומא טו, שמו"ר יב, ז) דורשים על הפסוק 'ויחידלו וגו' והברד ומטר לא נתן ארצה' - שאף אותן שבאויר לא הגיעו לארץ (ע"י רש"י), שנשארו תלויין ועומדין ברפיון באויר, וזה 'אבני אלגביש במורד בית חורון' - אבנים שעמדו על גבי איש זה משה, ירדו על גבי איש זה יהושע, בכניסתם לארץ ישראל על האמוריים, שנאמר (יהושע י, יא) 'ויהי בנסם מפני ישראל הם במורד בית חורון וה' השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים וגו' וימותו רבים אשר מתו באבני הברד' וגו'.

ונשאלת השאלה, הרי איתא בגמרא (תגינה יב:) שבשמים יש אצורות ברד, ולשם מה יש להשאיר ולשמור הברד ממכת ברד - שיפלו על האמוריים בכניסתם לארץ ישראל, הרי לא חסר ברד באוצרות השמים. ומה הענין לקשר ולחבר בין מכת ברד - לברד שהשליך ה' על האמוריים בכניסתם לארץ ישראל.

וי"ל דהנה אמרו חז"ל (שמו"ר יב, ז) הובא ברש"י ט, כד) שבמכת ברד היה נס בתוך נס - שינוי מופלג בטבע, האש והברד שהוא מים מעורבין זה בזה, האש והמים הם שני כוחות עליונים המנוגדים זה לזה, שיש שר של אש ויש שר של מים, וכדי לעשות רצון קונם עשו שלום ביניהם.

והנה עד שנכנסו בני"י לארץ ישראל - היו הולכי מדבר וכולם היו שווים וחיו באחדות, אבל כאשר נכנסו לארץ ישראל, והתחילו לחלק נחלות בין כל השבטים, וכל אחד מתיישב בחלקו ובביתו, היה עלול להתעורר ביניהם דין ודברים וקנאה ושנאה - וכדאיתא בגמרא (מגילה א.) שאכן זבולון היה מתרעם על מדותיו, ועל כן אמרו בגמרא (בי"ק פא.) עשרה תנאים התנה יהושע בכניסתו לארץ ישראל, שיסוד ועיקר כל התנאים הם לוותר לזולת.

ועל כן במכוון השאירו את הברד ממכת ברד ממצרים, שיש ללמוד מהפלא הגדול, שאם כוחות עליונים שר של אש ושר של מים, שהקב"ה נתן לכל אחד מהם כח אחר - עשו שלום ביניהם כדי לעשות רצון קונם, כל שכן אנו - אנשים גשמיים עם חשבונות של גשמיות ועולם הזה, שעלינו לבטל כל החשבונות האישיים כדי לעשות רצון אבינו שבשמים.

ולא היה די בברד שיש באוצרות ברד בשמים - הגם שהמהות של כל ברד הוא אש ומים שמבטא הענין של עשיית שלום, כי יש יתרון מיוחד בברד שהיה במכת ברד במצרים, כדאיתא מההידושי הרי"מ זי"ע שעשרת המכות זיככו את העולם שנברא בעשרה מאמרות, שנהפכו לעשרת הדברות, כי המכות מלבד מה שפעלו אצל פרעה - הם גרמו זיכרון אצל בני ישראל, ונמצא שמכת ברד - שהיא כנגד הספירה של חסד, ומהותה היא לעשות שלום בין אש ומים כדי לעשות רצון קונם, ועל כן שמרו למעלה בשמים דייקא מהברד שהיה ממצרים, שהיה בכניסתם לארץ ישראל, שכבר פעלה והשפיעה בלבות בני ישראל מדת החסד וההתבה - והתעוררות לעשות שלום ביניהם כדי לעשות רצון קונם.

וענין זה - של עשיית שלום, לחיות מתוך אהבה ואהבה, ויתור לזולת ועין טובה, אנו למדים ביותר תוקף מהמבואר בגמרא (יבמות עח: עט.) בענין

ברכת מזל טוב ליידי הרי"ר דוד נפתלי מרגליות הי"ו
מקום ומקיים ביה"ח: פני מנחם' בלונדון, דואר לכל עניני הכלל והפרט בגורר
מפיץ תורתו של רבינו שליט"א במסירות נאמנה
ולאורי הרי"ר יוסף שליט"א ראו"ק
לשמחת הנישואין לבני - בבית החתן צבי טוביה כ"י
יעזור השם שיהיה לכל הרבנות מזה ומכל יו"ר מתוך אושר ועושר וכי"ט
מברך מעומק הלב י.ב.ש

יומא דהילולא כ"ק רבינו השפת אמת זי"ע - ה' שבט

מעלת השתיקה והבלגה

שמעתי איש מפי איש ששאלו את השפת אמת זי"ע על מש"כ (ויצא ל, כב) 'ויזכור אלקים את רתל וישמע אליה אלקים ויפתח את רחמה', ופירש רש"י זכר לה סימנין שמסרה לאחותה עכ"ל, ולכאורה יפלא דאי משום כן היה עליה להפקד מזמן, שהרי מסרה הסימנין כבד קודם נישואיה, אבל לא כן היה, דמתחילה כתוב (שם, לא) 'וירא כי ה' שנואה לאה ויפתח את רחמה ורחל עקרה', ורק אחר המעשה של הדודאים כתוב 'ויזכור אלקים את רחל וגו' ויפתח את רחמה', ולמה המתין לה הקב"ה עד אז. וענה השפת אמת זי"ע, כי כאן במעשה הדודאים איגלאי מילתא על עומק גדלות נפשה של רחל במעשה הווייתו, ששמעה משפט כזה מלאה 'המעט קחתך את אישי' ורחל שותקת ולא עונה כלום, ובשתיקה זו הגיעה רחל לקיום של הווייתו בפסגה העליונה ובשלימות, ודוקא ע"י קיום הווייתו בשלימות זכתה להפקד בזרע של קיימא.

(משלחן רבי אליהו ברוך פינקל בראשית-שמות עמ' קכח)

הנלמד מדברי השפת אמת זי"ע, שאדם יכול לרחם, אדם יכול לעשות טובות, ולמסור הרבה לזולת, ואפילו נתינה גדולה כדוגמת מה שרחל מסרה הסימנים ללאה - בשעה שלא ידעה שגם היא תינשא ליעקב, שאמנם זה דבר גדול ונשגב, אבל שלימות המעשה היא דייקא השתיקה לאמירת הזולת. שהרי רחל בשמעה 'המעט קחתך את אישי' לא היתה צריכה לענות דבר, אלא לשים סימני שאלה, ולחזור על דבריה בלשון תמיחה: המעט קחתך את אישי?! ושתיקה זו העלתה ריח ניחוח למעלה בשמים, כי זוהי שלימות הווייתו וההבלגה, שרחל הרגיש שבהאמת לא מגיע לה כלום, ומה שתוכנן מראש שהיא מיועדת ליעקב - עתה איתגלאי משמאי שלא זו התוכנית, ורצון ה' היא שלא תהיה אשת יעקב, ואני רק השניה - ומתאים לומר עלי 'המעט קחתך את אישי', שתיקה קבלה והבלגה אמיתית, והסכמה מוחלטת עם רצון ה'. ודייקא אחרי מעשה נשגב זה, היתה ראויה לבנים, כי בשביל להוליד השבטים היו צריכים יזכור, ואחרי יזכור כזה היתה ראויה להוליד את יוסף הצדיק.

אמנם דברים הנ"ל הם מדרגות גדולות, אבל כבר אמרנו כמה פעמים, שיעולם הזה הוא כעין 'בית חרושת' גדול לעבודת ה', ישנם אנשים שמחפשים בעולם כסף כבוד ותאוות, אבל יהודי צריך לדעת שהוא מחפש עבודת ה', ועליו לעבוד את ה' במה שהקב"ה מזמן לפניו, בכל מאורע הבא לפניו הוא מנסה לעבוד ה', ומכבשא דרחמנא מזדמן לאדם שמקנטרים או פוגעים בו ועליו לשתוק ולהבליג, ללמוד לכופף את הראש, מתוך זכרון שיה' אמר לו קלל' (ש"ב טז, י).

(רבינו שליט"א בסעודת בר מצוה לתלמידים י"א חשון תשפ"ד)

חיפוש האמת אינו להבליט חסרונות של אחרים

שמעתי מפי חסידים ישישים ששמעו מפי רבינו השפת אמת זי"ע, איך שפעם באו וסיפרו לו על איש אחד המלבה מחלוקת בעירו, לשם שמים כביכול, כשהוכיחו על פניו, ענה האיש כי הוא לא יכול לסבול את השקר, ולכן הוא מוכרח לומר את האמת בפני כל.

אמר להם השפת אמת זי"ע, אצל זקני החידושי הרי"מ זי"ע היה מקרה דומה, והאמר אז, באמר בתורה (תוה"ע יט) נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן, כידיע באה צרעת על עוון לשון הרע, ואולם אם אמור יאמר האיש שהוא מדבר על הזולת ומספר עליו לאחרים, מפני שאינו יכול לסבול שקר, והוא איש אמת, אדם כזה יובא אל אהרן הכהן, להראות שהנה הוא היה א עהרליכער איד ואיש אמת לא פחות ממך, ובכל זאת היה אוהב שלום ורודף שלום, וכפי שחז"ל מספרים שבכדי להשלים בין אדם לחבירו היה הולך ומפרש לשני את כוונותיו הטובות של הראשון אפילו אם הראשון לא לכך התכוון, עיקר דרישת האמת צריך אדם לדרוש מעצמו, ולא שירצה דווקא לקצץ ולבער את החסרונות של הזולת.

(הרב יצחק ידידיה פרנקל ז"ל 'שפת אמת תכון לעד' מאמר א - גליון 'שערים' ערב פסח תשי"ט עמ' ז)

למעט המריבות והנצחונות ולהגיע לידי פשרה

ב"ה אור ליום ד' ויצא תר"מ פה גור.

לכבוד מחו' הרבני הנגיד החסיד מ' יחיאל נ"י.

אבקש מאת כבודו לעשות גם בעבורי, להניח הנצחון ולהתפשר עמהם בטוב, כי אין דבר זה שוה לכל האופנים, ולמען לא יהי' חלול השם בדבר ולא ילך מעות ישראל לטמיון, בפרט בעתים הללו ברוב הצרות המסבבין לאחב"י מענינים אחרים, יש למעט המריבות והנצחונות, ואקוה כי ישמע כבודו לדברי אלה הנאמרים באמת.

מאת מחו' דו"ש עמוס התלאות, הק' ארי' ליב

(שש"ק ח"ה עמ' ט במהדו"ח ערך מחלוקת אות ה)

המציל יהודי מבזיון זוכה להצלה ומתנת חיים

בשבוע שעבר היה סיפור שמאוד הרעיש ועורר אותי - לעורר על מדות טובות, וטרחתי לשמוע מבעל המעשה - אביו של הבחור שניצל מטביעה - שסיפר את הדברים כהוייתן. ביום ועש"ק פרשת שמות הוא יצא מהמקוה, וביציאה למקוה יש מעבר צר - ובו דוכן שמורכים דברי מאכל ודברי מתיקה לכבוד שבת, ובעל שמחה - שלאחר כמה שנים זכה ליפקד בילדים וערך שלום זכר באותו שבת, בשגגה הפיל קופסא שלמה של עדשים [של שלש ק"ג] שנפלו על הרצפה המלוכלכת בקול רעש גדול והתקלקלו, הבעל שמחה היה מאוד נבוך וכבש את פניו בבושה, ובעל המעשה שעמד לידו היתה לו תפיסה חדה ומהירה, ותיכף אמר בקול - מה אפשר לעשות, הנני בן חמשים ולפעמים לא זרזי כל כך והפלתי את זה בלי כוונה, הבעל שמחה ניסה למחות בו - אך הוא הצליח לשכנע אותו ואת שאר האנשים שעמדו שם שהוא באמת הפיל את זה, ושילם למוכר על הנזק שעלותו כמה מאות שקלים, אך יותר ממה שהצילו מנזק הממוני - הוא הציל אותו מבזיון. אחר כך בבואו הביתה, ישב על הספה לנמנם קצת לאגור כח לשבת קודש, ובשנתו השמחה חלם שהוא טובע בנחל, ומנסה להוציא את הראש ואינו מצליח ונופל למים, שוב מנסה להוציא את הראש ואינו מצליח, ובפעם השלישית כאשר אפסו כוחותיו הוא הוציא את הראש וצעק 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', והתעורר. כמה ימים אחר כך, ביום שהיה סופות ושטפון גדול, בחורים מהישיבה בה לומד בנו יצאו להסתכל בנחל השוצף הסמוך לישיבה, ועמדו על סלע ונפלו למים, ואחד ניסה להינצל - ורחל טבע, הבן של הנ"ל, קרה עמו ממש כמו בחלום, פעם אחת ניסה להיאחז בדבר מה - וזרם המים דחף אותו, ניסה פעם שניה ולא הצליח, ובפעם השלישית הוא צעק 'שמע ישראל' ואח"כ הצליח לצאת מהמים.

בחרדה, הרי הלבנת פנים הוא אביויריהו דרציחה, והרי על רציחה ממש - כל אחד היה מתגבר בלי ספק, והוא הדין בנידון דידן, ולא מיבעיא שאין לבזותו בפועל בצחוק או בחיוך, אלא אף להעלות בדל של חיוך על הפנים הוא דבר חמור מאוד. אך איך באמת מגיעים לדרגה כזו, לחיות עם ההרגשה שלבייש ולהלבין הרי זה שפיכות דמים, ולחיך ולצחוק על השני הרי זה שפיכות דמים, ויש להתרחק מהם כמפני אש. אמנם כדי להגיע לזה, צריכים להתחיל לעבוד על המדות מגיל צעיר, וכמו הגרש"מ זצ"ל שציל שלא רק באחרית ימיו נזהר בכך כבעובדא הנ"ל, אלא כבר מצעירותו הצטיין בזה, כמסופר שבילדותו בגיל בר מצוה, בכיתה שלו בתלמוד תורה עץ חיים, היה ילד עילוי מאוד כשרוני לחריף, ונהג תמיד לקפוץ להשיב תשובות לפני כולם, והוא ידע את חשיבות התשובה גם כשכולם לא יודעים, וזה הרגזי את שאר הילדים, והילדים החליטו להחרים את הבר מצוה של אותו בן כיתתם ולא להשתתף בה, הילד היחיד שהגיע ואף הביא עמו דרשה געשאנק - שזה היה דבר יקר ביותר בעניות שהיתה אז בירושלים, היה רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל.

אצלי שני העובדות מתקשרים בהדי הדדי, העובדא הראשונה הוא עבודה של חיים - כשמתחילים בקטנות, אזי יכולים להגיע לדרגות כאלו בגבורות, וזה דרגא גדולה להגיע עד כדי שליטה על התנועות הטבעיות של כל אדם. אבל העובדא השניה - לא להשתתף בהחרמות בלבייש ובלצער את החבר, זה נדרש מכל אחד ואחד, להבין את הנפש של השני, את הצער של יהודי אחר, ונסיונות בענינים אלו הם דברים שמגיעים לידינו יום יום. ואמנם, הנני חוזר, לא תמיד אפשר לשלם עבור השני, וגם לא להציל את השני מבושה, אבל אפשר וצריך תמיד לזכור - לכאוב ולהרגיש את הכאב של השני, ובדאי לא להיות ח"ו מתכבד בקלון חבירו, או חלילה לעשות פעולה הגורמת לזולת בזיון או צער.

הזהירות בענין זה מהפכת את מדת הדין לרחמים, וגורם מהיפך החיים לחיים, התנהגות בדרך זו של זהירות בכבוד לכל נפש מישראל מאירה את דרך החיים של האדם.

(רבינו שליט"א בסעודת בר מצוה לתלמידים ר"ח שבט תשפ"ו)

אמנם לא כל החלומות אמיתיים, ולא תמיד אנחנו יודעים חשבונות שמים - מה מגיע בשביל מה, אבל במקרה הזה הדברים נראים - שהם באו לספר על הזהירות בכבוד הזולת, ולא רק לבעל המעשה - אלא לכולנו, ואיתא בזה"ק (וירא קד.) שלפעמים הקב"ה שולח לאדם עני שיעשה עמו צדקה - מרב אהבתו ית"ש אליו - כדי שיע"י ינצל ממקרים רעים, ויש הרבה עובדות במדרשים ובוזה"ק - שהעיקר אינו הכסף שנותן לצדקה, אלא מה שמציל את העני מבזיון. אמנם לא לכולנו יש מזדמנים כאלה הזדמנויות, לא לכולנו יש האפשרויות לשלם במקום השני, וצריכים להיות חדי עיון וזריזים מאוד כדי לתפוס ולהציל את השני מבזיון, אבל מה שנוגע לכל אחד ואחד - ללמוד מזה כמה יקר בשמים כבוד של יהודי, להבין כמה חמור בלייש יהודי, ולהפיק, כמה יקר וחשוב כאשר מצילים אדם אחר מבזיון. אותי הסיפור מאוד ריגש ועורר.

~*~

בכל שנה - במסגרת הדרשות בבר מצוות, הנני משתדל לספר לתלמידים, שני סיפורים על הגרש"מ זלמן אויערבאך זצ"ל - אחד בקטנותו כשהיה בן שלש עשרה ואחד בזקנותו, ונתחיל עם הסיפור שהיה בזקנותו, שהשתתף פעם בשמחת בית השואבה - שמכבדים אנשים לשיר אחד מהט"ו שירי המעלות, והיה שם מאן דהוא ששר בצורה מוזרה ומשונה באופן שעורר גיחוך, הטבע האנושי במצב כזה מתחלק לכמה סוגים, יש מי שיצחק, ומי שיותר עדין יתאפק וינשוק את שפתיו כדי לא לצחוק אבל יחיך ויעלה בת שחוק על פניו - ויראו שהוא עוצר את עצמו מלצחוק, ויש מי שתחיל לחייך - אבל בראותו שהלה נפגע ומסמיק מיד יעצור את החיוך, אבל הצד השוה שבכולם שבאופן טבעי יתחילו לחייך בלי מחשבה כלל, וכך אכן הווה שם שכולם צחקו במדה מסוימת, מלבד הגרש"מ זצ"ל שנהיה חזיר מן העצמות נפש שנגרם למי ששר, ישב בפנים תחומות רציניות, ולא העלה אפילו בדל וצל של חיוך.

כשיצאו משם, שאלוהו מה האי, איך התאפק לא להניד אפילו עפעף, הרי זו תגובה טבעית - שהחיוך בא עוד לפני שיקול וישוב הדעת של השכל, ואיך מגיעים לדרגה כזאת של שליטה עצמית על התגובות הטבעיות. ענה הגרש"מ זצ"ל

כשמרגיש הצרה בעמקות הנפש

יכול לפעול ישועה

בתחילת הנהגת רבינו השפת אמת זי"ע, כשבא אליו רב זקן מחסידי קאצק שהיה מידידיו, שח לו כמתנצל, אינני רבי, אבל הבא לשאול ממני עצה חושב שאני חכם ממנו, אני נותן לו עצה, אבל צריך אני ליכור על פה את כל ארבעת חלקי השלחן ערוך כדי שלא לתת עצה שלא כהלכה. ועוד שח לו, אין צריך להיות רבי' בכדי לעזור לחולה, **כל יהודי שצערו של חבירו נוגע עד עמק לבו כאילו היה זה צערו שלו עצמו, יכול גם הוא לעזור לחבירו.**

(מגדולי התורה והחסידות על השפ"א הוצאת תשי"א עמ' ל והוצאת תשי"ב עמ' לו)

בפסוק (כי תצא כב, א-ד) לא תראה כו' והתעלמת כו' השב תשיבם כו', הקם תקים. יש לפרש, כשאדם מרגיל עצמו כך, **שלא יוכל להתעלם מהפסד של חבירו, הן בגשמיות הן בתיקון הנפש, אז בכחו להשיב אליו אבידתו ולהקימו.** ומכל שכן באדם עצמו, שענין זה נוהג, **כשאינו יכול לסבול את הפחיתות שבו - אז הוא נושע.**

(שפת אמת כי תצא תרל"ח)

העיקר הוא להיות בכלל ישראל כאחד ממש לאהוב חבירו ממש כנפשו **ולהרגיש ברעות חבירו וצערו כמו בצער עצמו.**

(שפת אמת ליקוטים ערך אהבה ד"ה וכן)

תפלה נשמעת כפי הזדככות החומר

במדרש (שמו"ר כא, ד) שאצל הקב"ה הכל שוין לפניו, הנשים והעבדים והעניים והעשירים, תדע לך שהרי משה רבן של כל הנביאים כתוב בו מה שכתוב בעני, במשה כתיב (תהלים צ, א) 'תפלה למשה איש האלקים', ובעני כתיב (שם קב, א) 'תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' יפוך שיחו', זו תפלה וזו תפלה, **להודיע שכל שוין בתפלה לפני המקום.**

ויש להבין דמקרא מלא הוא (משלי טו, כט) 'ותפלת צדיקים ישמע', וכמה מקראות מפורשים ירימו בגאון קולם על מעלת תפלת הצדיקים מתפלת זולתם, ולא עוד אלא שאמרו ז"ל (יבמות טו, ד) אינה דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע, ומה גם מעלת תפלת משה רבינו ע"ה, דבמדרש (דב"ר יא, י) שתפלת משרע"ה היתה דומה לחרב שהיתה קורעת את כל הרקיעין, והיתכן לומר שהכל שוין בתפלה לפני המקום.

ונראה לפרש, דהנה תפלה היא לשון חיבור עם הש"י, ואיתא בספרי' שגור פשוט צמיד פשוט אחרון. ויש להבין, היתכן שהיה לבשר ודם קרוץ מחומר חיבור עם הש"י. אך יש לומר, שהנקודה הפנימית שבישראל היא חלק אלוה-ממעל, ובה יתכן לשון חיבור, ובאמצעות הנקודה יש לכללות האדם חיבור עם הש"י. וממילא מובן, אשר מעלת התפלה היא לפי מסת הזדככות החומר, שהרי החומר מפסיק, ונקודה זו נקראת בתולה ואיש לא ידעה, ואיננו נקל כל כך לעורר נקודה זו מפני המסכים והחוצצים הסובבים את הנקודה, ואין מניחין אותה להכנע ולהתחבט ולשפוך את שיחה לפני ה', אלא כשהחומר נזדכך מתעוררת הנקודה ונעשית נכנעה מאד ומתחבטת לפני רגלי קונה ומתחברת בתפלה, ואז מפיקה רצון מהש"י.

ועל כן כתיב ותפלת צדיקים ישמע, ואיננה דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע, שזה מזוכך חומרו ביותר, שהרי הוא מזוכך בתולדה בלבד קדוש שהמשיכו לו אבותיו, ונקל לו לעורר את הנקודה הפנימית שבו. אך באם נדכא ר"ל עד דכדוכה של נפש, ונתעוררה הנקודה הפנימית, שוב הכל שוין בתפלה לפניו.

ובזה הנני מבין מה שהגיד לי כ"ק אבי אדומ"ר [האבני נזר] וזללה"ה ביחוד, שכל אדם יכול להשיע את חבירו בתפלתו, אלא בתנאי שצרתו של חבירו תגע בו עד נקודת הלב ובצרתו לו צר, אבל אז עצמו שצרתו של חבירו ידכא לארץ חיתו כמו צרתו ממש זה איננו דבר נקל, וצריכין להיות לזה איש בעל מעלה, עכ"ד. ולפי דברינו הנ"ל גם איש המתפלל על עצמו תלוי בזה.

(שם משמאל בשלח תרע"ו עמ' רה-רו)

רבוה"ק זי"ע"א אמרו: "שבועצם ה'ה צריך ליתן הקוויטל לידיד טוב שיכול לפעול יותר מהצדיק, רק איפה ימצא האדם ידיד יותר טוב מהצדיק", עכ"ד.

(רבינו שליט"א מתוך מכתב חורף תשי"פ)

ואתם עדי נאם ה' ואני קל

עדות שבא דייקא במניעת ראה

בסוגיא ד'חצי דבר' למדנו שעדים צריכים להיות רואים מה שיכולים לראות בכדי שנקבל עדותם, אבל יש עדות אחרת, שלעדות זו העדים צריכים להיות להיפך - שאין רואים מה שיכולים לראות, הרבנו של עולם אומר לנו 'אתם עדי ואני קל', זה לא גוזמא - זה עדות, **השפת אמת בהרבה מקומות משווה את העדות של בני ישראל להלכות עדות**, וכגון מה שהוא כותב (פינחס תרמ"ג ד"ה בענין) דעדות שאי אתה יכול להזימה אינה עדות (כ"ק עה: סנהדרין עה:), וכן עדות בני ישראל היא רק בעולם הזה שכאן אפשר להכחיש את מציאות הבורא ית"ש, למעלה שאי אפשר להזימה אין אנו עדים, אלא דייקא כאן בהאי עלמא אנו יכולים להיות עדים על הרבנו של עולם, ועי"ש.

אבל כדי להיות עדים צריכים להיות ראו', ואיך מתקיים תנאי זה בעדות של ישראל על הקב"ה, אך כתיב (ישעיה לג, טו) 'ועוצם עיניו מראות ברע', ואמרו חז"ל (ויק"ר כג, יג) **שכל מי שעוצם עיניו מראות ברע זוכה להקביל פני שכינה**, דכתיב 'ועוצם עיניו מראות ברע', וכתיב בתריה (ישעיה שם, יז) 'מלך ביפיו תחזינה עיניך תראינה ארץ מרחקים', **שדייקא מי שאינו רואה - הוא זוכה לראות את האמת**, וכמוכן שהמכוון הוא להשגה רוחנית, אנו עדים על יחודך - בזה שלא נראה מה שאנחנו יכולים לראות, שעל ידי זה 'מלך ביפיו תחזינה עיניך', נזכה להשגות רוחניות.

אמנם זה לא קל, כי זה מאבק, ואין צייר כאלקינו - הקב"ה ידע לצייר את העולם בצורה שהוא מושך, אמנם איתא מהבש"ט זי"ע שלעתיד יחייבו את היצר הרע מושם 'צובע', ואמרנו לפרש שיחייבוהו על שהוסיף צבעים נוצצים המושכים יותר מעצם הציור של הרבש"ע, **היצר הרע הוא ה'פרסומא' הראשון - שמוכר לנו דברים שאין בהם ממש על ידי דברים חיצוניים המושכים את העינים והלב**, אבל עבור זה באנו לכאן להאי עלמא, עבור להתגבר על נסיונות היצר הרע.

על כל אחד לזכור היטב את מטרת בואו להאי עלמא - להיות עד על הרבנו של עולם, וזה יתכן רק על ידי שלא אראה מה שאני יכול לראות, שעל ידי זה זוכים לראיה האמתית - לראיה הרוחנית.

(מתוך דברי רבינו שליט"א בסוף שיעור בסוגיא דחצי דבר בישיבה גדולה 'פני מנחם' - א' בא תשפ"ו)

הלכות עדות שייכם בעדות בני ישראל

הש"י בחר בני ישראל לחלקו, וכתיב אתם עדי, **ועד אינו רשאי להעיד רק מה שרואה בעין ממש**, לכן הראה לנו הבורא ית"ש בשינוי הטבע שעשה במצרים ועל הים ובמתן תורה, דכתיב (יתרו כ, יא) עשה ה' את השמים ואת הארץ כו' הים.

(שפת אמת בשלח תר"מ)

פירוש 'משכן העדות' (פקודי לח, כא) - שזה המשכן נעשה על ידי עדות בני ישראל, כמו שכתוב ואתם עדי כו' ואני קל, כי בני ישראל בכח זה העדות יכולין להמשיך השכינה בעולם, כדכתיב (שופטים יט, טו) **על פי שני עדים יקום דבר** - קריאת שמע בשחרית ובערבית. ולפי שהיה דור המדבר עדים נאמנים, כמ"ש (ואתחנן ד, לה) אתה הראת לדעת, זכו להשראת השכינה במשכן וכמו כן במקדש. ונמצא המשכן עדות על ישראל שהם נאמנים בעדותן. ולכן עתה בעוה"ר שמקדש חרב, אמרו עדיכם בירה (יומא ט:), שאם היינו מקבלין עול מלכות שמים בכל יום כראוי במסירת נפש היו זוכין לבנין המקדש, כי המקדש תלוי בעדות ישראל, וזה משכן העדות.

(שפת אמת פקודי תרנ"ז)

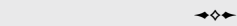

בני ישראל נבראו להעיד על הבורא ית' כדכתיב 'אתם עדי', ומעידין עליו בכל יום פעמים באהבה. אך באמת, בני ישראל מיוחדים אליו וחרב בנו מכל עם, אם כן יאמרו כי אנחנו נוגעין בעדות. על כן סמך לזה ואהבת בכל נפשך, כי כשמוסרין נפשותינו וכל מאודנו עבורו ית', אם כן מסולקים כל הנגיעות, ואז הוא עדות אמת.

(שפת אמת ואתחנן תרמ"ח)

קשה כיון שבני ישראל קרובים אליו ית' והוא אלקינו, הרי הם כנוגעים בעדות, וכתיב אתם עדי כו'. אך באמת אין זה כמו כל עדות בפה, רק שבני ישראל הם באמת עדות בעולם כשעובדים לפניו ית' כראוי, ואחר רוב מעלתם הם נכנעים אליו יותר מכל הברואים, על ידי שמכירים ויודעים כי הוא בורא כל, לכן האמת עד לעצמו. וכן הוא, שכל אדם לפי קורבתו אליו ית', יודע ומכיר ומכניע עצמו ביותר, וזה

בני ישראל נבראו להעיד על הבורא כדכתיב (ישעיה מג, כא) עם זו יצרתי כו', והרשעים כל מגמתם לבטל זאת העדות. ואיתא במדרש (במ"ר כ, יח) כי אמר אותו רשע ראוי לך להיות

נעבד במשפטים אומות, אבל באמת הלכה עדים שנמצא בהם פסול עדותן בטילה, לכן ייחד הקב"ה עדיו כמ"ש 'אתם עדי' דייקא, והבדיל אותנו מן הפסולים. וכן בכל עדות בעולם שנה נפש יש הבדלה, בית המקדש - משכן העדות, וכתיב (עזרא מג, י) לא לכם ולגו לבנות, ואסור להשתתף מגדבתם. ובשנה, שבת ומועדות, ביני ובין בני ישראל אות היא. ומכל שכן בנפש, עדות דקריאת שמע מיוחד רק לבני ישראל, ולכן מקדימין 'הבוחר בעמו ישראל' קודם העדות. וזהו שכתוב מקודם 'ענה בי' (מכה ו, ט), ואחר כך זכר כו' מה יעץ כו' (שם, ה) - הוא כירור העדות, וז"ש (שם) למען דעת צדקות ה', כי עדות היא בכח הדעת כמ"ש (ואתחנן ד, לה) אתה הראת לדעת, ובחינת דעת צריך כירור מתעורבות טוב ורע. לכן קרוב או פסול פוסל כל העדות, ועדים צריכין דרישה וחקירה, הכל מפני כי העדות צריך להיות מבורר משפת שקר. וצריך איש ישראל לידע ולזכור זאת בכל יום, כי הוא נברא ונברר מכל גוי לברר זה העדות. (שפת אמת בלק תרנ"ט)

שבת סהדווא אקרי, שבני ישראל מעידין בו על הבורא ית"ש, ועדים צריכין לשוב בתשובה שיהיו כשרים לעדות, כמו שמזהירין עדי הגט לתשובה. ובאמת זה עיקר תכלית איש ישראל, שיהיה עד על הבורא ית"ש, וכפי תיקון מעשיו כך הוא מברר זה העדות. כמ"ש כמה פעמים כי זה העדות אינו דוקא בפה, אבל 'אתם עדי' בעצמיכם. ולכן אמרו (שבת קיח:) שומר שבת מחללו (ישעיה נו, ב) - מחול לו, כי מאחר שזכה לשמור השבת כהלכתו ונכנס בזה העדות, בודאי נתקבל בתשובה. וזה שנאמר (הושע יד, ב) שובה ישראל עד ה' אלקיך, אל תקרי עד אלא עד - לשוב אל זה העדות.

(שפת אמת שבת תשובה תרס"א)

עלי דשא

ע"י המכות הרי דנהרגו המצרים ע"י המכות, וא"כ לכאורה עיקר חסר מן הספר (ועי' תרגום יוב"ע עה"פ ח' כ) ובכל ארץ מצרים תשחת הארץ מפני הערבר). אמנם לפי דברי הספורנו יתבאר הטיב, דהל"א תכלית המכוּן של [טז] המכות ה'י' למען ספר שמו יתברך בארץ, וידיעת שם ה' בקרב מצרים, ומחמת כן לא הבליטה התורה לספר מה שקרה בפועל למעשה, כי ה'י' זה מפותח מתכלית גילוי ד' ה', דמה שקרה לכסוף הוא רק ה'י' המצא על תכלית גילוי הנגהתו ית"ש, ועל כן לא כתבה התורה פרטי סוף המכה. והוה ממש מה שנלמד מהעובדא עם הרה"ק מרוזין זצ"ל.

בהקדמה ובברכה מרובה

אחרן מאיר מיזליש

ראה"כ קיראלהאזא, עורך קובץ עץ חיים

להכניס עצמו לסכנה להצלת אחר

בס"ד, לכבוד מערכת הנפלא בנאות דשא שבכל שבוע ושבוע מאיר נפשות ישראל' בדי"ת, ומאיר גופות ישראל' ע"י עיוני התורה שמאיר כל הרמיה' ושטה.

מה שדנו בתמימות פרי' שבות ובעלי דשא פרי' וארא, אם חייב להכניס עצמו לספק סכנה בשביל להציל אחרים, מה שהביאו מדברי הנמ"ח שאינו חייב, עיי"ש במנ"ח שלאחר שכתב שעל פי סברא אינו חייב, הביא ד' הירושלמי, וסיים עי"ז שצריכים לקבל דבריו באימה, אמנם בהמשך דבריו שמהם שלא ביררה ל"י למעשה.

מה שהקשו על האויש מד' הסמ"ע שכתב שלא נקטינן כן, הנידונים אינם שווים. הנידון של הסמ"ע הוא לענין הציל יחיד, והוא"ש ומשיח' דבין לו לענין להציל רבים, ובד' הר"מ פי מהלכים אחרים. מש"כ שנפק"מ לענין השתלה כלי, ולפ"ד הרדב"ז חייב, בנידון של השתלה דנו האחרונים [עי' אגרי"ם שצין פברי' שמות, ובמנח"י חיה סי' ד' ח' ח' בשהו נושאים, א' אי חייב להיכנס לספק סכנה, וזה באמת כהיום הוא ספק הרחוק שכתב הרדב"א שלוח חייבים להיכנס, אבל יש עוד נושא שדן בזה הרדב"ז שאינו חייב להוריד אבר בשביל הצלת חברו [בודאי יש בזה מצוה גדולה, אבל אינו חיוב], ועי' באור"ש הנ"ל שהביא ראי' שאינו חייב מעידים שהעידו שקר שאינם חייבים להציל עיי"ו. מש"כ בענין אסתר שהיא לא היתה בכלל סכנה. עי' בשו"ת יד אליהו (סי' מ) - בגליון מהרש"א חו"מ סי' תכו ובפתחי תשובה יו"ד סי' קנח ציין לדבריו - והוא דייק מדברי רש"י אל תמיד בנפשו אל תתי' סכורה להימלט ביום ההירגה בבית המלך, והכוונה שאת הנסצת בתוך הסכנה ולכן את חייבת גם להציל, שמי שנמצא בתוך הנסצת חייב להתכנס לספק להציל הרבים [עי' בד' שוועתי' סי' שטט שמשמע כן], ועי"ש ביד אליהו שמסיים שאם א' יותר חשוב מחברו חייב להיכנס לספק סכנה, ועי' ביוסף לקח שהאר"ץ שטענת אסתר היתה שאל אומרים לאדם חטא בשביל שיוכח תכרך, ועי"ז א"ל מרדכי שגם היא בכלל הסכנה.

בברכה

מנחם דוידסון, ירושלים עה"ק

עבד שהשיאו רבו בחורין

בס"ד

מ"ש בבנא"ד פרי' בא תשפ"ה במדור 'מיליד אוריינתא' בדברי השפ"א שמשאי אשה לעבדו איירי כשהעבד טוען ששרחרו, כי אם העבד לא יודע, ואנו תולים שרבו ויזכה לו ש שחרור, הוא אז טבל הסבילה הנצרכת להיות יהודי גמור, כי הוא לא ידע שיש לו ענין, וממילא רבו עושה איסור כשהוא השיאו בי"ח, ואין הוכחה מכך שהוא ודאי לא רוצה לעבור איסור, שהוא שחרור, שהיה הוא ממילא רוצה לעבור איסור, אז אולי גם הוא רוצה לעבור על איסור של גישואי עבד ביד גט שחרור לבת חורין.

יש לעיין, הדטעס שאומרים שרבו שחררו זה מחמת שדברים כאלו לא עושים לעבד, ולכאור' לא כתבתו שזה כי רבו ודאי לא רוצה איסור, דהא מייירי שם גם בדברים שאי"ז איסור כגון מניח תפילין לעבדו [ואולי י"ד, דכמו שכתבו הפוסקים שאין לאשה להניח תפילין אף דמותר לה לקיים מצוות עשה שהז"ג ויש מצוות שיש נוהגות לקיים, כי הם אל יכולת לשמור אגוף נקי, ואולי היא עבדים], וכמ"ש הש"ע וכן כיוצא בזה לדברים שאינו חייב בהם אלא בן חורין להניח תפילין דמותר להן, וא"כ אף אם זה איסור מי"מ כיון שאין גרילות לעשות כן לעבדים על כרחן רבו שחררו, דמה שאומרים שכיון שאין גרילות לעשות זאת לעבדים על כרחן רבו שחררו, היינו לכאור' דאם לא כן רבו לא יעשה משהו שלא עושים לעבדים, כדי שלא יחשבו שהוא משוחרר, וגם שהוא לא יחלוק לו כבוד כזה, אבל ברוב ששחררו אף דיש בזה איסור עדין להשיאו לבת חורין, אם רבו השיאו אישה ע"כ הוא שחררו כנ"ל.

מה שהוכיח רבינו מכך שעבד צ"ל בפני נכתב ובפ"ה, שהוא לא נאמן לומר השתחררתי, לכאורה יש לדחות דשם הוא לא טוען שהוא השתחרר, אלא שעומדים לשחררו בגט זה, דהרי אם שחרורו כבר דינו יהיה לכאור' כבאשה שנתגרשה כבר, שמבואר בגמ' דל"צ לומר בפ"ה ובפ"כ. ואולי כונת רבינו לומר דצריך העבד להיות נאמן במיגו שהוא יכול לומר ששחררתי [ולפי ש"ש באשה, שאנמנא לטעון נתגרשתה רק כשאמרה זאת לבעלה, כי חזקה אין האשה מעוזה פניה בפני בעלה, וגם זה דוקא כשליכא דמסייע לה, אך באמת לכאורה ודאי כדברי רבינו שעבד לא נאמן לומר ששחררתי [נגד רובן], לא מסתבר כן דאם כן כל עבד שירצה [והרבה יצאו להשתחרר משעבדם] יוכל לומר כן, הרי אשה לא אנמנא לומר גורשתה, לא בפני בעלה מחמת חזקה אף האשה מעיזה פניה בפני בעלה, ודנאה זה סברא של העזת אשה כלפי בעלה, ולכאורה כ"ש שעבד שמשעבדים אותו ויש לו סיבה לשקר שהוא שחרר שלא יאמן, אך יש לדחות דגם עבד לא מיני פניו בפני רבו [וא"כ אולי גם ראי' אי תדחה, שלא כל עבד שירצה יעיו לטעון שהוא בן חורין].

מ"ש שהיה שהחליט את מקרי הגמ' בגיטין ד"מ. כהוכחה גמרה שהוא שחררו, ואלו כונתו ללשון תוס' אי יא שחררתי אל הוה כי' מ"ש רבינו שאולי העבד שרבו השיאו שותק, יל"ע אי יש פה דין של הוב"ד ככה"ג [או לא לכה"פ כלפי האיסורים].

מאת יצחק זאב אלטמן

התפעלות הצדיקים ממעשה נסים

בס"ד, לכבוד מערכת גליון הנפלא בנאות דשא הע"י

בגליון רפ"י פרשת וארא תשפ"ו מדור 'להבין שמועות', הבאתם מה שעמד רבינו שליט"א בדברי הגוועס אלימלך זי"ע **אין שייד שיתפעלו מנס אחר שיידנו בהכחשה גמורה שיהי' נס**, ואולי יש לפרש החילוק בין נס מן השמים ולהבדיל לכישוף, כי הכישוף נעשה לגמרי ע"י פעולת המכשף, והכל נעשה בבחירתו, והוא יודע בדיוק איך יהי' הכישוף ובאיזה אופן יעשה, משא"כ כש' שאינו בבחירת האדם אלא הקב"ה עושהו, אז אע"פ שיועד האדם שיהי' נס, מ"מ אינו יודע בדיוק איך יהי' ובאיזה אופן, ולדוגמא כשהמטה נעשה למשה היו משה ואהרן עצמם צריכים לשמור על עצמם שלא ישך להם, ולא ידעו להיכן ילך הנחש ברגע הבא, וכן לא ידעו שיבלע מטהו את מטותם [אפשר].

על הקושיא **אין ידע פרעה אם נתפעלו מהמופת**, והרי אפשר להעמיד פנים כאילו מתפעל מאוד. י"ל שפרעה הכיר את משה, שהרי נתגדל בביתו וידע שלא יוציא דבר שקר מפיו בעד כל חללי דעלמא, וכ"ש שלא יעשה תנועות של שקר [ורק בהקביה לא האמין...]. [ויתכן שפרעה תבע את מטות המכשפים ושיחזרום ולא היה בידם, ואולי נתנו ממוין].

על הקושיא **מאי שזא הכא למש"כ הנוע"א בפסוק למה זה צחקה שרה**, יש ליישב. א. אצל הצדיקים אין חילוק בין דרך הטבע לנס - כי הכל ניסים [וכמ"ש רמב"ן סוף בא], ולכן כתב בפרשת וירא שאין להתפעל מנס יותר מכל הנסים שברך הטבע, ובפרשת וארא כתב שהצדיק מתפעל מכל נס, וכונתו גם לנסים שברך הטבע. ב. י"ל שהמשוכל ראשון שלו הוא שלא להתפעל כי הוא מורגל בזה, אלא שאח"כ הוא מתבונן וכונתו הוא מפליא הדבר לחידוש גדול, וז"ש כפרי' וארא, אבל שרה נתבעה על שנתפעלה תיכף במשוכל ראשון משינוי הטבע [וזה להיפך משאר אנשים שבתחילה מתפעלים מהנס ואח"כ שוכחים]. ג. ידוע שדברי הצדיקים נאמרו לא ידעו גולל מדרגותיהם ולפי צורך השעה שנאמרו בו ולפי צורך השומעים, וא"כ אין כ"כ מתירה. ד. גם יש לחלק, דהכא נעשה הקב"ה נס כדי להודיע לבני אדם גבורותיו, ובהכ"ז יש להתפעל. משא"כ כפרי' וירא נעשה הנס לטובת האצ"ה ולא לשם הנס עצמו. ה. י"ל שהצדיק אינו מתפעל במיטול כל הטבע, אבל הוא מתפעל מגילוי השכינה שע"י הנס, שבוה יש תמיד חידוש ומדרגה גדול יותר מהקודם.

[וכעת לא זכיתי עדיין לראות את דברי רבינו שליט"א בזה].

י"שר כחכם על הגליון הנפלא, הצלחה בעבודת הקודש

ישראל צבי ברוין

בס"ד, אל מערכת הגליון המלא וגדוש בתורה וחסידות "בנאות דשא" י"שר כח על הגליון הנפלא שאני נהנה ממנו מדי שבת בשבת. מה שהקשה רבינו שליט"א אין דברי הנו"א מתאימים עם מה שכתב הנו"א בפרשת וירא. ולפ"ד נראה דהחילוק הוא דבפרשת וירא מייירי בשרה דהיה לה פנע על מה שהיה הנס חידוש דה"י לה להיות פשוט נגד גבורות השי"ת עיי"ש דזהו מדרגת צדיקים גמורים. משא"כ כאן מייירי שפרעה אמר למשה ואהרן, ולכן אמר שרה ופרעה בעצמו אל ידע שיש מדרגה נפלאה כזאת, ולכן אמר "לכם" שיהיה מופת וחידוש גם למשה ואהרן, אבל באמת העצם נס היה פשוט למה ואהרן ולא היה חידוש להם, אבל לאנשים שפוטיה הם חידוש אפי' לבעל הנס ואפי' דה"י צדיק ודויק.

ברכה והצלחה בעבודת הקודש

מ.פ. לאנדאן צ"ו

בס"ד, כבוד החסידים הדגולים עורכי גליון הנפלא מתורת גאון ראש הישיבה שליט"א.

ביום א' דחנוכה דיבר רה"י שליט"א בסבירת הגוועס אלימלך מפרשת וארא ואלו לכם מופת שהצדיק מתפעל בעצמו מן המופת שעושה ה' על ידו, וסותר דבריו בפרשת וירא למה זה צחקה שרה שה' האשים את שרה על שנתפעלה מן הנס.

חשבתו לתרץ נפ"י דברי השפ"א שכתב שחיקוקה המלך לא אמר שירה מפני שלא נתפעל כלום שהיה הכל פשוט בעיניו כח ה' ולא נתוסף בו אמונה עי"ו. ואעפ"כ האשימו אותו מפני שכהש"ית עושה נסים אחר רוצה שנתפעל מזה ונעלה לדרגא גדולה יותר של אמונה. ולפי זה י"ל, שפני' וירא מייירי ממי שמתפעל בפשטות, וזה נחשב כחסרון באמונה [אוסף את הגמ' ריקא אלמלא ריית לא האמנת וכ' הבני שישכר שאם הריהו מוסיף על האמונה זהו כחסרון אמונה], ובפ' וארא מייירי מצדיק שאינו מתפעל בפשטות אבל מכילם בלבו התפעלות כרצון ה' שנתפעל.

אסיים בברכה שתזכו להמשיך בהגדלת מורה ותאדרתה.

ישכר בער הלוי רוטבערג ברוקלין נ"י

הפסקת הקריאה באמצע המכות

בס"ד, לכבוד המערכת הנכבדה הי"ו.

בתורה רבה על עבודתכם הנפלאה, הנני בזה להוסיף על דברי הגאון הראש ישיבה שליט"א (בגליון וארא תשפ"ו), שאמר טעם על הא דמפסיקין ומסיימים הקריאה לעולים בתורה בפסוקים בפסוק למען תדע כי אני ה', ולמען ספר שמי בכל הארץ, שהוא באמצע ענין כל ממה, והטעם בזה, כי ידיעת ה' היא התכלית של המכות, וכדי להודיע מכות באיני השומע מסיימם הקריאה בפסוקים אלו דוקא.

ויש להעיר, שכן נמצא בפירוש בספורנו פ' וארא (ח' יב), כי מכת בכורות לבד [ולא טביעת המצרים הם] ה'י' למשפט עונש, אבל שאר המכות היו לאותות ולמופתים, וכן כשראו אותם [על ד' כג, ד' ז] שהיו אלו המכות באים לאות ולמופת להשיכם בתשובה.

וכזה נתבאר לן דבר תמוה מה ללא מצינו בפסוקי התורה, שאכן נהרגו ונקטלו המצרים על ידי המכות צצדע ועורבו, ולפי הפשטות נראה שיהיה זאת רק שיראו את שם ה' ויפחדו מהדר גאון עזו, ומאידך מצינו בתתלים שכתב דוד נעים זמירות ישראל (קאפיל ע"ה) ישלח בהם ערב ויאכלם וצפרדע ותשחיתם. הרי דנהרגו המצרים

ארבה הנאמר בימי יואל

בה"י, לכבוד מערכת הגליון הנפלא בנאות דשא

בבנאוי"ד פרי' בא תשפ"ד, במדור 'להבין שמועות', הבאתם תירצון מרן האמרי אמת זי"ע שמה שנאמר ביואל זה רק התראה הנביא שאם לא יעשו תשובה יבוא ארבה, ובאמת עשו בני"י תשובה ולא בא הארבה, ותמהתם אין יובן שיאמר הנביא דברים שאייא שיתקיימו. נראה שכונתכם להקשות איך הו' נחשב להתראה, הרי בני"י לא יקבלו הנבואה כאמרו הרי תחזקו מכחישו שבתורה נאמר שלא יבוא עוד ארבה. ועל זה נראה לתרץ שכשבנ"י ישאלו כן, אפשר ליישב כמו התירוצים של הראשונים רש"י תרמ"ן ועוד, אבל למעשה עשו בני"י תשובה, ולא בא הארבה. וזה תירצון האמרי אמת, שלמעשה הפסוק יואחריו לא יהיה כן' נתקיים כפשוטו.

י"שר כחכם על הגליון המיוחד שמרבה דעת תורה וחסידות

יעקב מאיר ברגר בית שמש

קבלה חזקה לעולם

בה"ה, אמע"כ מרעכת בנאות דשא, שיחיו.

נהנה אני מהגליון הנפלא מדי שבת בשבתו, יעזור השי"ת שתזכו להמשיך בעבודת הקודש בלי שום מנינות.

ראיתי בגליון פרשת בא תשפ"ב לפ"ק במדור טללי תחי' מכתב שכי' הר"י שליט"א לכוור אחד בענין קבלת עול מלכות משים בכל יום, והבחרו הקשה לו סתירה בדברי השפת אמת זי"ע מצד אחד כ'י' מקץ כי רצון הבורא הוא שנהי' בבחינת רצוא ושוב, ללחום ולהתגבר על היצר הבווער בקרבנו תמיד, ומצד אחר מצינו בשפת אמת בפ' תולדות כי ע"י קבלת עול מלכות שמים בכל יום יכול להיות שלא לצאת מרשות השי"י כלל.

הרי"י שליט"א כותב לו מענה לשון, כי בפ' תולדות כוונתו שלאותו יום ניצל שלא יצא מרשות הבורא ית"ש, כי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום.

ולענ"ד יש להוסיף, עפי"מ שכתבו בדרשות אור לשירם דרוש א' [מהגאון ר' זרח אדילקי זצ"ל מגדולי הדרשנים ומוי"צ ק"ק פראג ותלמידו ילידי ביתו של הגה"ק רבי ר' יונתן זי"ע] שדייק על מאחז"ל "אם פגע בן מנוול זה משכחו לביהמ"ד" הלא בעוה"ר רואים אנו כמה וכמה מדברים לשון הרע ורכילות ועוד' בביהמ"ד וא"כ גם בביהמ"ד נמצא היצה"ר?, אלא כ' שיש לדייק בדברי חזו"ל שאמרו "אם פגיע בן מנוול זה" [ודייק עוד משי"כ בגמ' אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו וכו' ולא כתב אם פגע בן רכו], פ"י אם אהת מתנהג בדרך הישר והרצוי לה, אזי כשנכנס בן רוח שטות ופג"ע בן מנול הזה אז עצה היעוצה הוא למשכחו לביהמ"ד והוארוב שבה ציל אותו שלא יפיל יותר לתוך מצילת האויב האמיתי, וישוכלל להמשיך לעבוד את ה' כאשר עם לבבו, אבל אם אין האדם בכלל כמש"כ בגמ' שבתחלה נעשה יצר כאורח ואח"כ מתיישב בהאדם, אז לא יועיל לו עצה זו למשוך אותו לבין עמדי דגירסא, שהיות שכבר מיושב בתוכו ילך אתו גם לביהמ"ד וגם לימודו יהי' עם ירידו מנוער' היצר הרע.

ואולי זהו כוונת השפת אמת - ועפ"י ביאורו של הר"י שליט"א, כי אכן רצון הבורא ית"ש הוא ללחום עם היצה"ר תמיד - וכמו שאמרו צדיקים א' פאטש פאר מיר א פאטש פאר דיר והעיקר הוא מי שנותן לפ"ש היפאטש' האחרון, אמנם אם מקבל האדם על עצמו מלכות מים בכל יום אז "יכול לפעול שלא לצאת מרשות השי" כלל", כי אע"פ אם נכשל ח"ו יש לו העצה "משכחו לביהמ"ד".

חזקו ויאמץ לבבכם!!

החתום בברכה

י.ה. ג.

מונסי ניו יורק צ"ו

אם למדת תורה הרבה

בס"ד, לכב' מערכת הגליון הנפלא בנאות דשא

בגליון פרי' בא תשפ"ג עמ' ג' הבאתם את דברי השפת אמת על מסכת אבות 'אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך', שיש לפ"ש דוקא אם ילמד תורה הרבה אז יזכה לדעת כמה הוא רחוק ולחזיק טובה לעצמו. מה שאין כן הלומד מעט או מיד מחזיק טובה לעצמו עכ"ל.

ויש בנותן ענין להביא את דברי החזון איש בקובץ אגרות שמעתי שאינך לומד תורה הרבה ותימא איך תוכל לקיים: אל תחזיק טובה לעצמך, וצ"ע. עכ"ל.

בברכת "מרבה תורה מרבה חיים".

ממני ידידכם עוז החפץ בהצלחתכם וטובותכם יהודה ליב הלוי שולוינגר

יגיעה או בטל בנחת

בס"ד, אפתח פי בשיר ורגנסי, תמשיכו להמתיק מגדים עוד רבות בשנים.

אבקשה נא להעלות בנאות דשא, אשר לא זכיתי להבין בדברי בעל ההילולא הישפת אמת' בחידושיו למסכת תענית, אולי יתבדרון שמעתתא בי מדרשא ומינך יתקלם עילאה.

בתענית (ו.) כתב השפת אמת "דתלמיד הגון זוכה לקבל התורה בנחת ואם לאו בא לו בקישוי וביגיעה כעין שאמרו בדברים הקשים כגידון ולתלמיד הגון בא כטל בנחת ושמחה". וצריך להבין ביאור דב"ק, שהרי מוולס ידענו מכל ספרי הקודש **מעלת המתייגע בדברי תורה, שהוא עיקר הלימוד**, ולפום צערא אגרזא, ואילו כאן משמע שאם בא לו בקישוי וביגיעה, **סימן לו שאינו תלמיד הגון**, וכנראה שבפשטות ביאור הענין הוא שיש לחלק בין גיעה ועמילות לבין חוסר חשק ותמימות ללימוד ולומד כמי שכפאו שד, אך עדיין הדברים צריכים ביאור.

בברכה מרובה

י.ש

טללי תחיה

היגיעות מצטרפים לכח הרבים

בס"ד

מדרש חז"ל (תויכ, והובא ברש"י בחקותי כו, ח) אין דומה יחיד למרובים העושים את התורה, ידוע חידוש השפת אמת על הצטרפות תפילות האדם עצמו להיותו כציבור וכרבים.

וכן גם בתורה, אלו ששנות עמל מאחוריהם, ולפעמים היצר מתגנב במחשבות של "ביטול" תורה, לריק יגעתי ולא הגעתי לכלום, ובאמת להיפך, ככל שמצטרפים היגיעות, אין דומה הלימוד דעכשו שהוא בחינת רבים.

שאלו

(אייר תשע"ז)

זה לשון השפת אמת (ברכות ו:): כל הקובע מקום לתפלתו וכו'. לפי ששיבח מקודם תפלה בציבור בבית הכנסת, אמרו כאן דגם המתפלל בביתו, כשקובע מקום מיוחד לתפלה, יש שם הכנה, כמו שיש זכות הצטרפות הרבים כן יש הצטרפות הרבה זמנים מה שמתפלל בכל יום ביום במקום זה המיוחד חל הארת הקדושה שם, ולכן אסור לשנות המקום, כענין שבא הקב"ה בבוכנים ואינו מוצא עשרה דכוס. לכן אמר 'אלקי אברהם בעזרו', שהי' יחיד כי לא היה שם שום עובד ה' כמותו לצרף אתו, וכמו כן כשאדם יודע ומבין תועלת עצום בהתפללו בפני עצמו כשקובע מקום, הוא בעזרו כנ"ל.

העולם אומרים מילתא דבדיחותא על יהודי שיצא לנסיעה ארוכה בימות החורף, ולקח עמו עשרה בקבוקי י"ש לחםם עצמו מהקור, וכששאלוהו מה צריך לכ"כ הרבה, השיב כדי שיהיה לו מנין, שאלו אותו א"כ מספיק לך תשעה בקבוקים שיצטרפו עמך, השיב כדי אני הוא הבית מדרש, והעשרה בקבוקים כננסים אל קרבי.

בכל דבר משל ומליצה העיקר ללמוד ולהגין הנמשל, שעל האדם להיות בבחינת בית המדרש, ולקבוע בתוכו לבו כל בעייה וחוסן של תפלה או מצוה או לימוד, וכנודע חידוש השפת אמת דהצטרפות של הרבה זמנים, היו חשיבות תפלה בציבור, אמנם ח"א אין לזלזל בתפילה בציבור [כי תפלה ביחידות אינו נחלת הכלל, ואולי כתב זאת מעין סנגוריא, שהרי השפת אמת גופיה היה מתפלל ביחידות כדרך הרבה צדיקים], אבל יש ללמוד מדב"ק, שגם בציבור יש חשיבות לקביעות מקום.

המקום האמיתי שאותו צריכים לקבוע לתפלה, הוא הלב, כי תפלה היא לא בפה, אלא עיקר התפלה בעבודת הלב ומקרב הלב, והקובע מקום בלבו לתפלתו, שמתחבר אל התפלה - תפלה מלשון חיבור (עי' רש"י ויצ"א ל, ח), מצטרפים כל הפעמים של בעירת לבו בתפלה, וכרבים היו עמדי.

מסופר שפעם אחת ליוו החסידים את השפת אמת ז"ע לרכבת, וביקש אחד החסידים לעצט געלט, החווה השפ"א ז"ע בידו על הקטר, ואמר מכיון שאוצר את כל הקיסור בתוכו, לכן בכוחו להסיע עמו את כל הרכבת. ומעבר לך דבר צחות שנתכוון לדחות בקשתם, ענה להם תשובה עמוקה, כי הכח המניע את האדם, הוא מה שהאדם אוגר בפנים, ומתייגע ועובד עם עצמו בפנימיות תוכו, זהו כח אמיתי שעמו יכול להוביל עצמו לאורך ימים.

(רבינו שליט"א ה' שבת בשיבת שפת אמת - עבד"ר שבת-אדר עמ"א, ול"ג בעומר תשפ"ד מאמר ד')

תמיהות

הקדש בערב שבת שיחול בשבת

בגמרא (פסחים טו:): פסח בשבת היכי מצי מקדיש. צריך עיון דהא אפשר לתרץ שהקדישו קודם שבת שיחול ההקדש בשבת, כדאמרין בגדרים (כט:): בסוגיא דבר פדא דשור זה הקדש אחר שלשים יום מהני, וא"כ ליכא עבודה בקדשים.

והי' מיושב נמי מה שהקשו התוס' (ד"ה מביאה) דאסור להכניס חולין בעזרה, דבכה"ג לא היו חולין בעזרה, כיון דמידי שנכנס לעזרה חל ההקדש תיכף, דכן היו יכולין להתנות שיחול ההקדש כשתכנס לעזרה.

[שפת אמת פסחים שם. - ובשפ"א שם כתב 'ואפשר, דגם כה"ג שבות היא, אף שנגמר ההקדש מאליו, והוסף הגרימ"ב כמ"ש בשו"ת רעק"א (סי' קנט), אלא שהשפ"א גופיה בעיורבין (לט:): דן להתיר, וכן האריך בזה הגרימ"ב בהערה בסוף ח' השפ"א למס' עירובין. - עוד כתב השפ"א שם 'ואפשר, דכה"ג נמי אסור בעבודה מעכשיו, כיון דעתיד הוא להיות בודאי קרבן למחר, והוסף הגרימ"ב, לא מיבעיא לדעת הר"ן בגדרים שם דמשום דאמירה לגבוה כמסירה להדיס הוא כאומר מעכשיו, דלפ"ז למפרע הוא קדוש, אלא אפי' לדעת הרשב"א שם דלא היה כמעכשיו, מ"מ כיון דלא מצי הדר ביה, י"ל דלמפרע אסור בעבודה. - ויש הרבה לעורר בעיון ביסודות הקושיא והתירוצים, שיונן לפי כל שיטות קמאי ובתראי, וכעת רק נציין לשו"ת הרד"י [מהגאון רבי דוד מייזליש זצ"ל] מהד"ר סי' כה שהאריך טובא בכל הענין].

ברכת מנול טוב

קדם יידידי המשפחה איש חי ורע פעלים לכל קדשי פני מנחם בנש"ק

נשא חן וחוסר בעיני אבי ד"ל הרה"ח ר' דוד נפתלי מרגליות שליט"א

בן יידידי בית אבי הרבני הגביר בנש"ק רודף דוקה וחוסר חביב' שברובותיו הקי' לבית גור

הרה"ח ר' יוסף שליט"א ראש הקהל פני מנחם בעירנו

וחתן מחן' האי פה מפיק מרגליות ענין ענין אבות הגה"ח ר' משה'לם זילברגן שליט"א

משפיע רוחניו בייחוד ויוליד-אנוסופרען איש אמונו ויר' ימינו ונאמן ביתו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מנחם משה'לם שליט"א

לוגל שמחת התשואין של תבן-הנבר ענינו לנאון ולתהארת חתונ' חתן צבי טוב"ל נ"י

מבחיני' ולמדי' גאון שרא' וקדשו רשכבה"ג מרן רב דוב לאנדא שליט"א

עב"ג בת הרה"ח הגביר המפור' ר' יוסף'לם שליט"א מחשובי חסידי אלכסנדר פה

היה שמע"כ וכל המשפחה החשובה ידא' מחו"א וזו ומכל יצו"ח

הרב נתן חלמפרת אבות מחן' שובע שמחת וכו' ס"ל

כעתיד' אברהם משה קראוס אב"ק ונאגש-לונדון

שמחת העלי' לתורה השבת בבית החסידי' פני מנחם סטאנפורד היל"ל

להבין שמועות

הכוונה בעשיית המצוה ובהכנה למצוה

בפסוק (יב, לד) משארתם צרורות בשמלותם. אמרו במכילתא, וכי לא היה להם בהמות, רק לחלב את המצוה, עי"ש. כי הנה עיקר תכלית המצוה - להיות נשאר ממנה רשימה באדם, כמ"ש במקום אחר פירוש 'ומצות' תצפון אתך' (מלי ג, א) - כאשר עושין המצות ברוב אהבה ותשוקה נשארת הארת המצוה בנפש האדם, וכמו שאמרו (וה"ק שופטים ערה). צדיק זכיותו חקוקין על עצמותיו. וזה שהיו שירי מצה ומרור צרורות בשמלותם, רמז על הלבוש שנעשה על ידי המצוות. וכן מה שאמרו חז"ל (מכילתא הובא ברש"י יב, ו) בפסוק (יב, א) 'ויקחו להם' - למה הקדים לקחת הפסח, לפי שהיו בני ישראל ערום ועריה מן המצוות עי"ש.

והענין הוא, כי ודאי עיקר המצוה היא צורך גבוה, וצריך האדם לעשות המצוה לשם שמים בלבד, אבל הכנה המצוה והתשוקה קודם המצוה ולאחריה, מצד זה נעשה מלבוש הנפש, שהמצוה נותנת ברכה לפניו ולאחריה. וכמ"ש במקום אחר ממנה שאמרו חז"ל (יומא טז). הרהורי עבירה קשין מעבירה, כמו כן הרהורי מצוה טובים מגוף המצוה. והיינו, כי הגם שעיקר פגם העבירה בשורש היא בעשייתה, אבל הקלקול אל נפש האדם - מתרבה ביותר על ידי הרהורי עבירה, וכן הוא במצוה, אשר עיקר המצוה צורך גבוה, אבל רוב ההרהור והתשוקה אל המצוה, מתקן נפש האדם.

וזה שאמרו ז"ל (מכות כג:): רצה הקב"ה לזכות את ישראל את ישראל הרבה להם תורה ומצוות, שכל התקונים שלמעלה - מסר הקב"ה לבני ישראל להיות נעשין אלה התקונים על ידי המצוות שבני ישראל עושין, ועל ידי זה מזדככין הנפשות של בני ישראל.

(שפת אמת בא תרנ"ט)

בפסוק (יב, לד) וישא העם את בצקו טרם יחמץ משארתם צרורות כו', שירי מצה ומרור שהיו מחבבין המצות כו' (מכילתא). דאיתא (סוכה לה). שירי מצוה מעכבין את הפורעניות. כי הנה שורש המצוה היא למעלה בשמים, אבל על ידי התוספות שמחה והכנות של המצוה יכולין להיות נושע גם בעולם הזה. ולכן מצינו בארץ מצרי' שהיה הפסח מקחו בעשור (יב, ג ופסחים צא). והאמירה היה עוד בראש חודש (רש"י יב, ג ממכילתא), וכדאיתא גם בגמרא (פסחים יא:). שואלין ודורשין קודם הפסח כו'. והענין, על ידי שהיו עדיין בגלות, ולא היו יכולין להתדבק בעיקר המצוות הקדושים רק על ידי הכנה כנ"ל. וכן הענין גם עתה, שעל ידי שמחה של מצוה יכולין להתקרב. וידוע כי גוף האדם הוא רק מלבוש לנשמה ונפש הנגיף, וזה שכתוב משארתם צרורות בשמלותם, שירי המצוה יכולין ביותר להתדבק בגוף האדם. וללמוד לנו דרך מחכמת אבותינו, שרצו להיות נושע על ידי שירי המצוה, שהכירו את מדריגתם וגודל רוממות הקל ית' ומצוותיו.

וכן גם כן ניתן לדורות, 'שבעת ימים תאכל עליו מצות' (ראה טו, ג), וששה רשות הם (פסחים קכ). והוא ענין שירי מצוה. וזה שנאמר (רש"י שם) 'למען תזכור כו' כל ימי חיך', שעל ידי השירים יש אחיזה גם לימי הירידה, כמו שאמרו (ברכות יב:): לרבות הלילות. והנה שיריים אלו היו להם הכנה למאכל המן שניתן להם אחר כך - לחם מן השמים שמלאכי השרת אוכלין אותו.

(שפת אמת פסח תרמ"ג)

[והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך (יג, טו)]. פירוש 'למען', שצריך האדם לכוון במצוה, שעל ידי זה יהיה כלי לקבל תורת ה', שלא לעשות המצוה בדרך הרגל בלבד, כי המצוה תלויה בכוננת עשייתה. ומצינו באבותינו שנגאלו ממצרים בזכות מצות הפסח (רש"י יב, ו ממכילתא), וכת"ב (כח) 'וינעשו בני ישראל כאשר צוה כו' כן עשו, ופרשנו (עי' תרמ"ז סוד"ה ברש"י) שהגם שידעו שהגאולה תלויה בזה, אך הם עשו רק לקיים רצונם ית', ומתאי טעמא היתה הכנה לגאולה, כי אם היתה הכוונה כדי להגאל, לא הית הכנה לגאולה כלל.

(שפת אמת בא תרמ"ח)

בדברי השפת אמת ז"ע יש עומק אחרי עומק, ובפעם הזאת רק נציין בקוצר אמרים, נקודת בדורות שצריכים לימוד ועיון לעמוד על ביורם של דברים.

בדב"ק בפרשת בא תרנ"ט, יש משמעות שהמצוה עצמה יש לקיימה לצורך גבוהה גרידא. משא"כ ההכנה למצוה אפשר לצורך תיקון נפשו, והדברים צריכים תוספת הסברה, דלכאורה בודאי אין כוונת קדשו לחלק בין לקחת הלולב שהיא המצוה לקנייתו שהיא הכנתו, אלא על הכנה הנפשית, ומה היא ההכנה תשוקה והתעוררות לקיום המצוה, הרי זה לקיים גוף המצוה, ומה שייך בזה כוונה אחרת מגוף המצוה שהיא לצורך גבוה בלתי לו לבדו, ומלבד זאת קשה לחלק את הרגשת הלב, ועיקר הדבר תלוי בעצם שאיפתו אי' הוא לצורך גבוהה או צרכיו, ואמנם זה י"ל דאכן מטרת ההכנה היא לתיקון נפשו, ולכן אין בזה סתירה ללשמה.

◆◆◆

בדב"ק בפסח תרמ"ג, דמצה רשות הוי שירי מצוה, צל"ע האם הכוונה דכל מצוה רשות שאולי מוגדר כמצוה קיומית נחשב כשירי מצוה, ובאמת אם אין כלל מצוה, צ"ב מה ענין גדרו ששירי מצוה, ובדומה לזה עמד באבני נזר או"ח סי' תמח סק"ו דאם אינו מצוה מה חיובו יש בזה, ולהעיר מ"מ' בסק"ז אי חזור מקושיתו.

◆◆◆

בדב"ק בפר' בא תרמ"ח, שלא עשו על מנת שיגאלו, כי אם היו עושים כן לא היה מועיל, ועפ"י לא היה כלל נסיון, כי אם יכוונו לתועלתם כבר לא יאה תועלת, וא"כ מה מעלתו, ונראה כחידוש לומר שלא ידעו שלא יועיל אם יכוונו עבור שיגאלו, ורק להשפ"א ידוע זאת.

◆◆◆

וכמ"ש שהגם שלא התחלנו אפילו לעמוד בנקודות שיש להעיר ולהאיר, נסתפק בהצגת עצם דברי השפ"א עצמם לפני הלומדים והמעיינים, ליישר לבבות המבקשים שלא ישעו בדברי שקר אלא תורת אמת ילמדנו.

(משלחן המערכת)

השבוע פר' בא לא יתקיים טיש סעודה שלישית
וכן בפר' יתרו לא יתקיים טיש סעודה שלישית

יו"ל ע"י תלמידי רבינו ראש הישיבה שליט"א בן כ"ק מרן אדמו"ר הפני מנחם מגור זצוקלה"ה
© כל הזכויות שמורות למכון בנאות דשא - פקס 077-4703647 bnaosdeshe@ibrededashe.org והערות יתקבלו בברכה
ניתן להירשם לקבלת הגליון מידי שבוע • לתרומות, הנצחות ובעניני הפצה בארה"ב 052-7178350 בארה"ב 718-408-8970

בחלי אש - שיעורים ושיחות < אר"י: 077-2277-277 < ארה"ב: 1716-229-4771 < אירופה: 44-330-390-0476

לקבלת הגליון השבועי המלא משיחות רבינו שליט"א ניתן לפנות למכון עברא דדשא טל: 03-739-5330 | מייל: sichos@ibrededashe.org

בנאות דשא